

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 8

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

XIV. 1. Ὦν οὐδὲν λανθάνει ὑμᾶς, ἐὰν τελείως εἰς
Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχητε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην, ἥτις
ἐστὶν ἀρχὴ ζωῆς καὶ τέλος· ἀρχὴ μὲν πίστις, ἀέλος δὲ
ἀγάπη». Τὰ δὲ δύο ἐν ἐνότητι γενόμενα Θεός ἐστιν, τὰ
5 δὲ ἄλλα πάντα εἰς καλοκάγαθίαν ἀκόλουθά ἐστιν. 2. Οὐ-
δεὶς πίστιν ἐπαγγελλόμενος ἁμαρτάνει, οὐδὲ ἀγάπην κε-
κτημένος μισεῖ. «φανερὸν τὸ δένδρον ἀπὸ
τοῦ καρποῦ αὐτοῦ» οὕτως οἱ ἐπαγγελλόμενοι
Χριστοῦ εἶναι δι' ὧν πράσσουσιν ὀφθήσονται. Οὐ γὰρ νῦν
10 ἐπαγγελίας τὸ ἔργον, ἀλλ' ἐν δυνάμει πίστεως ἐάν τις εὐ-
ρεθῇ εἰς τέλος.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 154 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

4. Θεός: LSJ Δαμασκ. παρὰ Karl Holl, Sacra Parallela.
Lpz. 1899 σ. 19, ἀρ. 47. Θεοῦ G.

9. Χριστοῦ Ag Δαμασκ., ἐνθ' ἀν., Ἄντιοχος μοναχός, Migne,
P. G. 89,1605D, Ὅμιλ. 57. Χριστιανός GL.

XVI. 1. Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ (ποῦ σᾶς ἀνέφερα) δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν σας (καὶ δὲν θὰ ὑστερεῖτε), ἐὰν ἔχετε εἰς τὸν τέλειον βαθμὸν πίστιν καὶ ἀγάπην εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἡ ὁποία (πίστις) εἶναι ἡ ἀρχὴ (τῆς κατὰ Χριστόν ζωῆς) καὶ ἡ ἀγάπη τὸ τέλος¹ (τὸ ἐπιστέγασμα)· ἡ ἀρχὴ μὲν εἶναι (ὡς εἶπομεν) ἡ πίστις, τὸ τέλος δὲ (ὁ στέφανος τοῦ ἐναρέτου βίου) ἡ ἀγάπη. Καὶ τὰ δύο ἐνωμένα εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα εἶναι ἐπακόλουθα καὶ βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπον νὰ τελειοποιῆται εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ πράττῃ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν². 2. Κανεῖς δὲν ἁμαρτάνει ποῦ ἀσκεῖ (ζῆ καὶ ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὴν) πίστιν, οὔτε μισεῖ³ ὅποιος ἔχει (κάμει κτῆμά του τὴν) ἀγάπην. Τὸ δένδρον φανερώνεται ἀπὸ τοὺς καρπούς του⁴· ἔτσι ὅσοι «ἐπαγγέλλονται» (λέγουν καὶ διατείνονται) ὅτι εἶναι χριστιανοί, θὰ φανερωθοῦν (ἀν εἶναι πραγματικοὶ χριστιανοί) ἀπὸ τὰ ἔργα ποῦ πράττουν. Διότι τὸ ἔργον μας σήμερα δὲν εἶναι ἀπλῆς ὑποσχέσεως (ἰσχυρισμεῦ καὶ διαβεβαιώσεως μὲ λόγια), ἀλλ' εἶναι ἔργον ποῦ μὲ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως γίνεται, (ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο τότε μόνον), ἐὰν κανεῖς εὐρεθῆῃ μέχρι τέλους τοῦ βίου του (πράττων τὰ ἔργα τῆς πίστεως).

(Συνεχίζεται.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

XVI. 1. «τέλος»: Πβλ. Α' Τιμ. 1,5. 2. «καλοκάγαθία»: Ὁ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους χρησιμοποιούμενος ἐν τῇ Ἑθικῇ ὄρος, περὶ οὗ πλεονα ἐν τοῖς σχολίοις. Ὁ Ἰγν. πιθανῶς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ χωρία ἐκ τῶν Ματθ. Δ' 1,10. 3,18. 11,22. 13,25. 15,9. 3. «οὐδέ...μισεῖ»: Πβλ. Κ.Δ. Α' Ἰω. 3,6. 5,18. 4. «Φανερόν τὸ δένδρον ἀπὸ τοῦ καρποῦ»: Πβλ. Ματθ. 12,33. Λουκ. 6,44.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

«Τὸ ἐπιτίμιον φοβηθέντες...»

Κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν, «μνείαν ποιούμεθα τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταρασθείσης καὶ ξηρανθείσης συκῆς». Τὸ δένδρον ἐκεῖνο συμβολίζει τὴν ἰουδαϊκὴν Συναγωγὴν, ἣτις εἶχε γὰ ἐπιδείξει μόνον τὰ φύλλα τῶν τύπων καὶ οὐχὶ τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων. Διὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὀλίγον πρὸ τοῦ Πάθους του, τὴν ἀπεδοκίμασεν, ἐξεϊκόνησε διὰ θαύματος τὸ τέλος τῆς καὶ προεῖπεν ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἐδίδοτο εἰς ἔθνος «ποιούν καρπούς», ἦτοι τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄλλὰ καὶ εἰς αὐτήν, ὡς μαρτυροῦν ἡ Ἱστορία καὶ ἡ σημερινὴ πραγματικότητα, δὲν καρποφοροῦμεν ὅλοι. Ἔχομεν εὐσέβειαν ρηγὴν, μὴ ἀποδίδοντες ἐμπράκτως ὅτι ὁ Θεὸς ἀναμένει ἀπὸ ἡμᾶς. Ἀφορᾷ λοιπὸν ἐπίσης καὶ ἡμᾶς τὸ δίδαγμα τῆς ἡμέρας. Διὸ καλούμεθα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ὑμνωδοῦ, «τὸ ἐπιτίμιον φοβηθέντες» τῆς συκῆς ἐκείνης, ν' ἀνανήψωμεν καὶ γὰ προσάξωμεν εἰς τὸν Χριστὸν «καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας».

Ὁ ἄμβων κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν

Ὁ ἄμβων, κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῆς Ἀποκαθλώσεως, εἶθις θίται γὰ μὴ σιγᾷ. Ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν κατάλληλος ἡμέρα διὰ ν' ἀκουσθῇ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀπόδωσῃ καρπούς, εἴτε πρὸς οἰκοδομὴν εἴτε πρὸς ἀφύπνισιν τῶν ψυχῶν.

Τὸ κήρυγμα λοιπὸν αὐτό, πὸν ἀντλεῖ ἰδιαιτέραν δύναμιν ἐκ τῆς θέας τοῦ Ἐστηρωμένου καὶ τῆς λειτουργικῆς μνείας τοῦ σωτηρίου Πάθους του, πρέπει γὰ ἐκπληροῦ ὠρισμένας εἰδικὰς προϋποθέσεις. Νὰ εἶναι καλῶς προητοιασμένον, κατανοητὸν εἰς τὸν τόνον του, ἀπλοῦν καὶ διανγὲς εἰς τὴν ἔκφρασιν καί, βεβαίως, οὐχὶ σχοινοτινές. Ἄς τὰς ἔχουν ὑπ' ὄψιν οἱ ὀμιληταὶ κληρικοὶ μας. Ὅσον διὰ τοὺς λοιπούς, θὰ ἡδύνατο, κατὰ τὴν

σεβασμίαν αὐτὴν ἡμέραν, ν' ἀναγνώσουν εἰς τὸ ἐκκλησίασμα σχετικὰ ἀποσπάσματα εἴτε νεωτέρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, εἴτε καὶ Πατέρων (τὰ τελευταῖα ἐν μεταφράσει).

Ἡ Θ. Λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως

Συμβαίνει κάθε ἔτος. Μετὰ τὴν ἔξωθι τοῦ Ναοῦ τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως, μέγα μέρος τῶν Χριστιανῶν ἀπέρχονται εἰς τὰς οἰκίας των, μὴ ἐπιστρέφοντες εἰς αὐτὸν διὰ τὰ μετάσχουν εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν. Εἶναι μία κακὴ συνήθεια, ὀφειλομένη μᾶλλον εἰς ἐπιπολαιότητα παρὰ εἰς κυριολεκτικὴν ἀσέβειαν. Ὅπως καὶ τὰ ἔχη τὸ πρᾶγμα ὅμως, οἱ αἰδεο. ἐφημέριοι δὲν πρέπει ν' ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς ψυχὰς αὐτὰς. Ἔχουν χρέος τὰς νουθετιοῦν ἐγκαίρως καὶ τὰ προλαμβάνουν οὕτως ἐν φαινόμενον, πὸν δὲν τιμᾷ τὴν Ἐκκλησίαν μας. Ὁ λαὸς τῆς καὶ εὐσεβῆς εἶναι καὶ φιλότιμος κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἄν οἱ ποιμένες τοῦ τὸν διαφωτίζουν, ἐγκαταλείπει, ὡς τὰ πράγματα θεοαίου, προθύμως ἐκτροπὰς εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν του, τὰς ὁποίας δὲν εἶχε συνειδητοποιήσει.

Ἄς γίνῃ λοιπὸν καὶ ἐφέτος αὐτὴ ἡ διαφώτισις εἰς κάθε ἐνορίαν. Θὰ ἀποδώσῃ.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ τὰ ἐχῶσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ «ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ»
ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ *

Β'.

Ἐν Αἰγύπτῳ ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» τοῦ Ἰππολύτου περιελήφθη εἰς μίαν συλλογὴν κανονικῶν συγγραφῶν. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἀπωλέσθη. Ἄλλὰ τὸ ἔργον διεσώθη εἰς δύο κοπτικὰς μεταφράσεις, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀραβικὴν καὶ αἰθιοπικὴν γλῶσσαν. Βραδύτερον ἔτυχεν ἐπεξεργασίας καὶ προσηρμώσθη εἰς τὰς νέας συνθήκας. Οὕτω προέκυψαν οἱ λεγόμενοι «Κανόνες τοῦ Ἰππολύτου». Ὡσαύτως ἐν Συρίᾳ τὸ ἔργον ἔτυχε μεγάλης προσοχῆς. Περὶ τὸ τέλος τοῦ δ' αἰῶνος ὁ συμπλητῆς συγγραφεὺς τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» ἔθεσεν αὐτὸ ὡς βάσιν τοῦ περιέχοντος λειτουργικὸν ὑλικὸν τμήματος τοῦ Η' βιβλίου αὐτῶν. Ὡσαύτως ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὑπὸ δευτέρας συγγραφῆς συριακῆς προελεύσεως, ἥτοι ὑπὸ τῆς λεγομένης «Διαθήκης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις τούτοις περιέχονται σπουδαῖα τμήματα τοῦ πρωτοτύπου.

Ἐν τῇ Δύσει ἀντιθέτως ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» τοῦ Ἰππολύτου ἐξηφανίσθη καὶ ἐλησιμονήθη τελείως. Μόνον περὶ τὸ 400 μία ἀνατολικὴ κανονικὴ συλλογὴ, ἥτις ἦτο γεγραμμένη ἑλληνιστὶ καὶ περιεῖχε τὴν «Ἀποστολικὴν Παράδοσιν», ἔφθασεν εἰς τὴν Δύσιν καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Ἡ μετάφρασις αὕτη, ἥτις εὐρίσκεται ἐν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 161 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

ἐνὶ χειρογράφῳ καὶ ἐξεδόθη τῷ 1900, εἶναι ἀτελῆς καὶ χαρακτηριστικῶς «Fragmenta, Veronensia». Οὕτως ἔχομεν τὴν συγγραφὴν τοῦ Ἱππολύτου εἰς πολλαπλῆν παράδοσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον κείμενον. Καὶ αἱ μεταφράσεις, γινόμεναι διὰ πρακτικῶς σκοποῦς, ἔχουν παντὸς εἶδους προσθήκας, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ πραγματικοῦ ἔργου τοῦ Ἱππολύτου. Ὑπάρχουν δύο ἐκδόσεις τοῦ ἔργου, ἐν ταῖς ὁποίαις ἐπιχειρεῖται ἡ ἀξιολογία τοῦ συνόλου τοῦ παραδοθέντος ὑλικοῦ. Ἡ μία ἐκδόσις ἐγένετο ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ Gregory Dix, ἡ δευτέρα γαλλιστὶ καὶ λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ Bernard Botte ⁶.

6. Gregory Dix, *The treatise of the Apostolic Tradition of St. Hippolytus of Rom, bishop and martyr*, London 1937. Bernard Botte, *La Tradition Apostolique de St. Hippolyte*, Münster 1963. Ἡ εἰσαγωγή ἀμφοτέρων τῶν ἐκδόσεων τούτων πληροφορεῖ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐρεύνης, ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὴν «Ἀποστολικὴν Παράδοσιν» τοῦ Ἱππολύτου, καὶ περὶ τῶν ἀντιλεγόμενων σχετικῶν ἀπόψεων. — Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὴν «Ἀποστολικὴν Παράδοσιν» τοῦ Ἱππολύτου, θὰ ἠδύνατό τις νὰ μνημονεύσῃ δειγματοληπτικῶς τὰ ἐξῆς: B. Botte, *La Tradition apostolique. Texte latin. Introduction, traduction et notes* (Sources chrétiennes, 11), Paris 1946. O. Casel, *Die Kirchenordnung Hippolyts von Rom*, Archiv für Liturgiewissenschaft, τόμ. II (Regensburg 1952), σ. 115-130. R. H. Connolly, *The so-called Egyptian Church Order, Texts and Studies VIII*, 4 (Cambridge, 1916). F. X. Funk, *Didascalia et Constitutiones Apostolorum II*, Paderborn 1906, σ. 97-119.

J. M. Hanssens, *La Liturgie d' Hippolyte. Ses documents. Son titulaire. Ses origines et son caractère*, Roma 1959. E. Haule, *Didascalie apostolorum fragmenta Veronensia latina*, Lipsiae 1900, σ. 100-121. H. Leclercq, *Hippolyte (saint) et son oeuvre liturgique*, Dictionnaire d' archéologie chrétienne et de liturgie, ἐκδ. F. Cabrol-H. Leclercq, τόμ. VI (Paris 1925), σ. 2409-2419. Joh. Quasten, *Monumenta eucharistica et liturgica vetustissima*, Bonn 1935-1937, σ. 26-33. J. Solano, *Textos Eucharisticos Primitivos*, τόμ. 1, Madrid 1952, σ. 116-123.

Ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» τοῦ Ἰππολύτου διαμερίζεται εἰς τρία μέρη: Τὸ πρῶτον μέρος διαπραγματεύεται περὶ τοῦ κλήρου ἐξ ἐπόψεως κανονικῆς καὶ λειτουργικῆς. Ἐν πρώτοις δίδονται παραγγελίαι διὰ τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπου καὶ περιγράφεται ἡ ὑπ' αὐτοῦ τελουμένη Εὐχαριστιακὴ Θ. Λειτουργία. Ἐν συνεχείᾳ γίνεται λόγος περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου καὶ περὶ τῶν κατωτέρων κληρικῶν (ὁμολογητῶν, κληρῶν, ἀναγνωστῶν, παρθένων, ὑποδιακόνων καὶ τῶν ἐχόντων χάρισμα ἰαμάτων).

Τὸ δεύτερον τμήμα ἐξετάζει τὰ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἤτοι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν θεομὸν τῶν Κατηχουμένων, τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρῖσμα καὶ τὴν Θ. Κοινωνίαν.

Τὸ τρίτον τμήμα παρέχει παραγγελίας, ἀφορώσας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, λ.χ. εἰς τὴν νηστείαν, τὰς ἀγάπας, τὴν ἐν ταῖς οἰκίαις διαφύλαξιν τῆς Θείας Εὐχαριστίας, τοὺς χρόνους τῆς προσευχῆς, τὴν χρῆσιν τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ κ.τ.τ.

Ὅθεν ἐν τῇ «Ἀποστολικῇ Παραδόσει» ἐξετάζονται λειτουργικὰ καὶ κανονικὰ ζητήματα. Τὸ ἔργον εἶναι μία πρώτη ἀπόπειρα κωδικοποιήσεως τῶν ἀφορώντων πρωτίστως εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι εὐρίσκομεν τὰς τρεῖς ἀνωτέρας βαθμίδας τοῦ κλήρου, ἤτοι τὰς βαθμίδας τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου. Ὁσαύτως μνημονεύονται ὁ ὑποδιάκονος καὶ ὁ ἀναγνώστης καὶ περιγράφεται ὁ ἔχων «χάρισμα ἰαμάτων» (πρβλ. Α' Κορ. ιβ', 9), ὑπὸ τὸν ὁποῖον πρέπει πιθανῶς νὰ νοηθῇ ὁ ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ χωρίῳ τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» ἀναφερόμενος ὡς «ἐξορκιστής».

Ἰδιαίτερος λόγος γίνεται περὶ τῶν «ὁμολογητῶν» (Confessores), ἤτοι περὶ τῶν διωχθέντων κατὰ τοὺς διωγμούς,

ὁμολογησάντων τὴν πίστιν των καὶ ἐπιζησάντων. Ἐν τῇ συναφείᾳ ταύτῃ δύναται τις νὰ ἀναφέρῃ, ὅτι εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς ρωμαϊκῆς λατρείας τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς μνημονεύονται *Confessores* μετὰ τῶν λοιπῶν κατωτέρων βαθμίδων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων: «*Oremus et pro... lectoribus, ostiariis, Confessoribus, virginibus, viduis*». Τοῦτο ἐξηγεῖται, κατὰ τὸν Baumstark, ἐὰν δεχθῇ τις, ὅτι αἱ ρωμαϊκαὶ αἰτήσεις τῆς Μ. Παρασκευῆς ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν τῶν Ρωμαίων Χριστιανῶν⁷. Ἀνάλογόν τι δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ περὶ τοῦ κειμένου τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως». Τοῦτο ἀνάγεται εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἀκόμη δὲν εἶχον ἐκλείψει οἱ διωγμοί.

Ἐπὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα ἢ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» μνημονεύει ὡσαύτως τὴν τάξιν τῶν παρθένων καὶ τὴν τάξιν τῶν χηρῶν (πρβ. Α' Τιμ. ε', 9 ἐξ.) Οὕτως ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἰσχυρισμὸς τοῦ Baumstark ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς μνείας παρθένων καὶ χηρῶν εἰς τὰς ρωμαϊκὰς αἰτήσεις τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

7. A. Baumstark, *Missale Romanum*, Eindhoven-Nijmegen 1929, σ. 20 ἐξ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ

Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν

«Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σέ, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον».

Σοβαρώτατον πρόβλημα ἀντιμετώπιζεν ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος πατὴρ τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς κατείχετο ἀπὸ πονηρὸν πνεῦμα καὶ ἔπασχεν ἐκ τούτου φοβερὰς κρίσεις. Ἔθεσεν ὅμως τὸ πρόβλημά του εἰς τὸν Χριστόν· καὶ εὔρεν αἰσίαν λύσιν. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ τὸν ἐμμιούντο καὶ σήμερον πολλοί.

1. Τὸ πρόβλημα. Προήρχετο ἀπὸ τὸ παιδί του. Συνηθεστάτη περίπτωσις. Τὰ παιδιά εἶναι θεαίως εὐλογία Θεοῦ καὶ χαρὰ εἰς τὴν οἰκογένειαν. Ἄλλ' ἔχουν καὶ προβλήματα. Τὰ ἰδικά των δὲ προβλήματα καὶ αἱ ἀνάγκαι εἶναι πρωτίστως προβλήματα καὶ ἄγχος πολλὰκις διὰ τὴν οἰκογένειαν. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τὰ παιδιά εἶναι μικρά, μικρά εἶναι συνήθως καὶ τὰ προβλήματά των (πλὴν ἐκτάκτων περιπτώσεων). Ὅταν ὅμως τὰ παιδιά μεγαλώσουν, μεγαλώνουν καὶ τὰ προβλήματα τοῦ δημιουργοῦν. Δὲν πρόκειται διὰ τὰ ἐξόδα καὶ τὰς φροντίδας συντηρήσεως, ἀναπτύξεως καὶ ἐν γένει ἀποκαταστάσεώς των. Οὔτε διὰ ζητήματα υγείας ἢ σπουδῶν κ.τ.τ. Αὐτὰ σὺν Θεῷ οἰκονομοῦνται καὶ πάντως εἶναι μέσα στὸ πρόγραμμα καὶ στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Κυρίως πρόκειται διὰ τὴν ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ ἐξέλιξιν των. Ὑπὸ τὰς σημερινὰς μάλιστα συνθήκας τῆς κοινωνικῆς συγχύσεως καὶ τοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ ἀπὸ τῶν ὑγιῶν πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν. Ὑπ' αὐτὰς τὰς ἀρνητικὰς προϋποθέσεις «ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ;», διερωτᾶται μετὰ τοῦ Ψαλμωδοῦ πᾶς ὑπεύθυνος καὶ εὐσυνείδητος ἄνθρωπος (Ψαλ. 118, 9)· τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἡ νεότης εἶναι «εὐρίπιστον καὶ εὐόλισθον», δηλ. εὐκόλα «ξεσηκώνεται» καὶ ἔχει πολλὰ ὀλισθήματα.

2. Ἡ αἰτία τοῦ προβλήματος. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀναφέρει τὸ σημερινὸν ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ παιδί ἐκεῖνο εἶχε «πνεῦμα ἄλαλον». Αἰτία τῆς ὅλης δραματικῆς του καταστάσεως ἦτο κάποια δαιμονικὴ ἐπήρεια. Ἡ δαιμονοληπτικὴ ἐκείνη κρίσις ἀπετέλεε περιπέτειαν ὀδυνηράν καὶ διὰ τὸ παιδί καὶ διὰ τοὺς οἰκείους του καὶ διὰ τὸ εὐρύτερον κοινωνικόν του περιβάλλον. Δὲν

θα εἴμεθα ἔξω τῆς πραγματικότητος ἐὰν εἴπωμεν ὅτι καὶ σήμερον δαιμονοκρατεῖται εἰς εὐρείαν κλίμακα καὶ ἀμοιβαιότητα ἢ κοινωνία καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἑξαλλος μερὶς τῆς νεότητος. Προφανῶς ἀναφερόμεθα εἰς τὸν πολύμορφον δαίμονα τῶν διαφόρων παθῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐλαύνονται ὅσοι φέρονται ἀκάθεκτοι πρὸς τὴν κακίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ἀσέθειαν καὶ τὴν ἀπιστίαν, τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν ἐξαχρείωσιν.

Μὲ πλήρη ἀπογοήτευσιν καὶ θρήνον ἔγραφεν ὁ προφητὰναξ Δαυίδ·

«Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἔστι Θεός.

δυσφάρησαν καὶ ἐδεδελύθησαν ἐν ἀνομίαις, οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν.

Ὁ Θεός ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων

τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιῶν ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν.

Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν,

οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός» (Ψαλ. 52, 2-4).

Ἡ θλιθερὰ αὕτη εἰκὼν καὶ περιγραφή ἐμφανίζει ὡς γενεσιουργὰ αἰτία τῆς κρίσεως τῆς κοινωνικῆς, ἰδίως δὲ τῆς νεότητος, τὴν ἄφρονα ἀγνόησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἡθικοῦ νόμου Του.

3. Καὶ ἡ θ ε ρ α π ε ί α τῆς καταστάσεως ταύτης; «Ἦνεγκα τὸν υἱόν μου π ρ ὀ ς σ έ», εἶπεν ὁ πατέρας ἐκεῖνος πρὸς τὸν Χριστόν. Ὑστερα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς καὶ ἀναβολὰς, καταφεύγει πρὸς τὸν ἀλάνθαστον ἰατρόν. Καὶ ὅταν ἡ πίστις ἐθέρμανε τὴν καρδίαν του, ἐκραύγασεν ἐκ θαθέων «πιστεύω, Κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ». Εἶναι ἡ σωτήριος κραυγὴ τοῦ ἀνθρώπου ποῦ μέσα ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς θλίψεως ξεπερνᾷ τὴν ἀπιστίαν καὶ θέλει νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν πίστιν, διὰ νὰ «λάβῃ ἔλεος... εἰς εὐκαιρον βοήθειαν» (Ἐβρ. 4, 16). Καὶ λαμβάνει πράγματι. Πατέρας καὶ υἱὸς τότε ἠλεήθησαν ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἐγίνε τὸ θαῦμα. Τὸ παιδί ἐσώθη. Ἠλευθερώθη ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα.

Αὕτη ἡ στροφή πρὸς τὸν Χριστόν ἀναμένεται, διὰ νὰ ὑπάρξῃ λύσις εἰς τὸ γενικώτερον πρόβλημα τῆς νεότητος· «Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων» (Ψαλ. 148, 12), ὅλοι καλούμεθα νὰ συμβάλωμεν, μετὰ τὴν ἀναθέρμασιν καὶ ἀναστήλωσιν τῶν χριστιανικῶν πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν, εἰς μίαν χριστοκεντρικὴν καὶ χριστοκρατικὴν ἐξυγίανσιν τῆς νεολαίας καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας.

Εἰς τὴν Ε΄ Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν

«*Ἴδού ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα.*»

Προμήγυμα τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου οἱ λόγοι οὗτοι πρὸς τοὺς μαθητάς Του. Προλέγει σαφῶς καὶ λεπτομερῶς ὅτι «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσωσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται».

1. Οἱ μαθηταὶ ἐπρόσεξαν περισσότερο τὰς τελευταίας μόνον λέξεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀνάστασιν. Δὲν φαίνεται γὰρ κατενόησαν ἐπαρκῶς τὴν τόσον ρητὴν προαναγγελίαν τῶν παθῶν τοῦ Διδασκάλου.

Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἐνῶ ἤδη συμπορευόμεθα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἅγιον Πάσχα, ταυτίζομεν τοῦτο μὲ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Καὶ θεαίως ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ κυριαρχεῖ ὁ τόνος τοῦ ἀναστασίμου Πάσχα. Διότι ἡ Ἀνάστασις εἶναι ἡ ἐγγύησις τῆς σωτηρίας ἡμῶν. «Εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν» (Α΄ Κορ. 15, 17). Ὅπως δὲ ἴσως ἔτι προηγεῖται — καὶ εἰς τὴν πράξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἦτο ἐκδηλον — τὸ σταυρώσιμον Πάσχα. «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς» (Α΄ Κορ. 5, 7).

Τὴν θέσιν τοῦ σταυρωσίμου Πάσχα κατέχει ἤδη ἡ Μεγάλῃ Ἐβδομάς. Κατ' αὐτὴν συναβαίνομεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ βιοῦμεν, λειτουργικῶς συσταυρούμενοι μετ' Αὐτοῦ, τὸ θεῖον Πάθος Του (πρβλ. ὕμνον Μ. Δευτέρας· «δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς κεκαθαρμέναις διανοίαις συμπορευθῶμεν αὐτῷ καὶ σ υ σ τ α υ ρ ω θ ὦ μ ε ν καὶ γ ε κ ρ ω θ ὦ μ ε ν δι' αὐτὸν ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς...»).

2. Τὴν σχέσιν τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ πρὸς τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν ἀναφέρει ἐπακριβῶς ὁ θεῖος λόγος διὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου· ὁ Χριστὸς «παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν» (Ρωμ. 5, 25). Δηλ. ὁ Χριστὸς, ἐρχόμενος πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος, πάσχει διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν (πρβλ. Ἠσαΐαν 53, 4· «οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται»). Ἡ ἐπακολουθήσασα δὲ ἀνάστασις Αὐτοῦ ἀπέδειξε τὸν ἰδικόν του θρίαμβον κατὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας (ἥτις εἶναι ἡ αἰτία καὶ «τὸ κέντρον τοῦ θανάτου» Α΄ Κορ. 15, 56), ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδικὴν μας «δικαίωσιν» ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δυνάμει τῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, ἥτις ἀπέβη, ὡς ἠκούσαμεν σήμερον, «λύτρον ἀντὶ πολλῶν».

3. Αυτό είναι τὸ πλήρες νόημα τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα. Τὸν συνδυασμὸν δὲ τούτου τοῦ «σταυρωσίμου» καὶ τοῦ «ἀναστασίμου» Πάσχα — ὅπως ὀνομάζονται — ἀκολουθεῖ πάντοτε ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν. Καὶ ψάλλει:

«Τὸν Σταυρὸν Σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα,
καὶ τὴν ἀγίαν Σου Ἀνάστασιν δοξάζομεν».

Καὶ πάλιν (τὴν Μ. Πέμπτην)·

«Προσκυνοῦμέν Σου τὰ Πάθη, Χριστέ·
δεῖξον ἡμῖν καὶ τὴν ἔνδοξόν Σου Ἀνάστασιν».

ᾠσαύτως (τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα)·

«Ἰδοὺ γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ
χαρὰ ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ». Κ.δ.κ.

Εἶναι θεμελιώδης ὅρος διὰ τὸν χριστιανόν, νὰ ἔχη ὡς προσωπικά του βιώματα τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ βαπτίσματός του ὁ χριστιανὸς συνάπτεται μὲ τοὺς δύο τούτους χριστοκεντρικοὺς πόλους. Κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα» (Ρωμ. 6, 4-5).

ᾠθεν διὰ βίου «συσταυρωθῶμεν αὐτῷ, ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ» καὶ συμβασιλεύσωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας» (Πρὸλ. Ρωμ. 6, 8. Γαλ. 5, 24).

★

† Ὁ Πατρὼν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

του γιό. Τοῦ ἔδωσε στοργή καὶ προστασία. Ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴ μὀρφωσί του. Χαιρόταν μὲ τὴ διαπίστωση ποὺ ἔκανε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ μικροῦ Ἄνδρέα στὰ γράμματα καὶ τὴν ἀντίληψή του. Ἄλλὰ κι ὁ φιλότιμος καὶ φιλόπονος Ἄνδρέας μὲ τὰ χαρίσματά του ὀλοένα κέρδιζε τὴν ἀγάπη τοῦ θετοῦ πατέρα του σὰ χαριτωμένους ποὺ ἦταν.

Ὁ μικρὸς Σκύθης εἶχε πολλὰ χαρίσματα. Δὲν ἦταν μόνο ἔξυπνος. Ταυτόχρονα, παρὰ τὴ βάρβαρη προέλευσή του, εἶχε λεπτὰ αἰσθήματα καὶ καλοσύνη. Εἶχε πάρει καλὴ ἐγκύκλια μὀρφωση. Ἰδιαίτερα ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἴσως τὴν ἀγάπη του αὐτὴ νὰ τὴ χρωστοῦσε στὸν καλὸ του προσάτη Θεογνώστη. Ἡ ἀγάπη του τοῦτη τοῦ δημιούργησε τὸ ὑπόβαθρο γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς εὐσέβειας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ἡ εὐσέβεια τοῦ Ἄνδρέα δὲν ἦταν παθητικὴ καὶ ἰδιωτικὴ ὑπόθεση. Τοῦ ἀναβε τὸ ζῆλο καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ διαφωτίσει κι ἄλλους. Νὰ φέρει κι ἄλλες ψυχές, ποὺ ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀδιαφορία βρίσκονταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς Ἀληθείας, κοντὰ στὸ Χριστό. Εἶχε πρωτότυπες ἀπόψεις καὶ τρόπους ἐνέργειας. Μέθοδοι πέρα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦσε. Ὁ Ζῆλος γεννάει ἰδέες καὶ μηχανεύεται συστήματα νέα. Ὁ Ἄνδρέας ἔδειξε εὐρύτητα πνεύματος καὶ μὲ πρωτοποριακὸ τρόπο ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν συνανθρώπων του. Ἡ ἀγάπη στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον μας, ποὺ εἶναι γέννημα τῆς πρώτης, κινεῖ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν φωτίζει.

Σωτήρια ἐπινόηση.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἄνδρέα γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν παραπλανημένων, ἡ ἀγάπη κι ὁ ζῆλος, ἡ φλόγα ποὺ ζέσταινε τὴν καρδιά του, παράλληλα φωτίζει καὶ τὴ διάνοιά του. Ἔτσι καρδιά καὶ μυαλὸ συνεργάζονταν κι ἐβρίσκαν τρόποους καὶ μέσα, προκειμένου νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πάντα συνεπικουρεῖ, φωτίζοντας καὶ καθοδηγώντας. Δείχνει τὰ πρόσφορα μέσα γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν ἀσώτων. Ἡ ἱστορία τῶν ὀργάνων τῆς θείας Χάρης γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀπομακρυσμένων ἀναφέρει ἄπειρες ἀξιοθαύμαστες ἐνέργειες. Κάθε ἐποχὴ ἔχει ν' ἀριθμήσει τέτοιες ἱεραποστολικὲς ἐπιτυχίες καὶ κατακτήσεις.

Σκέφθηκε ὁ Ἄνδρέας, ὅτι γιὰ νὰ σωθεῖ ἓνας ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ὀλότελα ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ σωστὸ δρόμο, εἶναι

ανάγκη κάποιος νὰ βρεθῆι, σὰν ὄργανο στὴ διάθεση τῆς θείας Χάρης, ὥστε νὰ τὸν βοηθήσει νὰ γυρίσει στὴ βάση του, πού εἶναι ὁ Θεός. Χρειάζεται αὐτὸς ὁ «κάποιος» νὰ γνωρισθῆι μ' ἐκεῖνον πού περιμένει τὴ σωτηρία του. Μὲ τὴ γλώσσα τῆς ἀγάπης νὰ τὸν ὀδηγήσει στὸν καλὸ δρόμο. Γι' αὐτὸ τὸ δύσκολο ἔργο αἰσθανόταν ἰσχυρὴ ἔλξη. Γνώριζε πολὺ καλὰ καὶ τίς δυσκολίες καὶ τοὺς κινδύνους. Ἄλλὰ μιὰ ἐσωτερικὴ μυστικὴ φωνὴ ὅλο καὶ τὸν παρακινουῖσε νὰ τολμήσει. Νὰ τρέξει πίσω ἀπὸ τὰ ἄσωτα παιδιά, νὰ τὰ συγκρατήσῃ. Αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρο γιὰ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀπὸ δεῖγμα Ζήλου. Μόνο ὅσοι πιστεύουν στὸ Χριστὸ κατὰ τρόπο θετικὸ καὶ πρακτικὸ δροῦν ἔτσι ἱεραποστολικά.

Αὐτὴ ἡ τόσο ἀρχαία καί, ταυτόχρονα, νέα μέθοδος, νὰ βοηθήσει ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο στὰ πολλὰ δράματα καὶ προβλήματά του, μὲ τὴ φιλία, εἶναι πολὺ ἀποτελεσματικὴ. Εἶναι παρατηρημένο ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνοίγει τὴν καρδιά του, μονάχα σ' ὅποιον ἔχει ἐμπιστοσύνη. "Ἐτσι σκέφθηκε κι ὁ Ἄνδρέας, ὁ στρατιώτης τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ψυχῶν. Χρειάζεται ὅμως προσοχὴ σ' αὐτὴ τὴν ἐμπιστοσύνη. Νὰ μὴ εἶναι ἐπιπόλαια κι ἀψυχολόγητη.

Νέος ἀκόμα συχνάζει σὲ κέντρα ὑποπτα, διαφθορᾶς. Παρευρίσκειται ἀνάμεσα σὲ μέθυσους καὶ παραστρατημένους. Φοράει, σκόπιμα, παράξενα ρούχα, ἀσυνήθιστα. Κάνει ἐξυπνα καὶ χιουμοριστικὰ ἄστεϊα. Διηγεῖται ἱστορίες, ἐπεισόδια. Προκαλεῖ τὴν περιέργεια καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θαμώνων τῶν κέντρων αὐτῶν. Σιγὰ - σιγὰ μερικοὶ ἀκροατές του ἄρχισαν νὰ προβληματίζονται μὲ τὰ ἀλληγορικὰ ἀφηγήματα καὶ ἀνέκδοτά του, ὅπως καὶ μὲ τίς κάθε λογῆς φανταστικὲς παραστατικὲς ἔμμεσες νουθεσίες.

Ἡ συντροφιά του ἦταν εὐχάριστη. Περιζήτητη. "Ὅλοι, ἂν ἀπουσίαζε —κι ἀπουσίαζε σκόπιμα— ρωτοῦσαν πού 'ναι ὁ Ἄνδρέας. Μαζί του γελοῦσαν, διασκέδαζαν καὶ μάθαιναν. Περνοῦσαν εὐχάριστες ὥρες μὲ τὰ καμώματά του μὲ τὰ πνευματώδη καὶ διδακτικὰ ἀνέκδοτα πού τοὺς ἔλεγε. Μὲ τὰ ὑπονούμενα, τὰ ἐντεχνα κι ἀλληγορικὰ λόγια του ἄρχισε ν' ἀφυπνίζει συνειδήσεις πού βρισκόνταν σὲ πνευματικὸ λήθαργο. "Ὅσοι διατηροῦσαν κάποια σπιθα πνευματικότητας καὶ φόβου Θεοῦ, πρόσεχαν καλύτερα τὰ λεγόμενα τοῦ Ἄνδρέα. Πάντα ὅμως στὸ βάθος τῆς ψυχῆς βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴ χόβολη κάποια πνευματικὴ σπιθα. Ἐξαίρεση κάνει μόνο ὁ πωρωμένος, ὁ ἀναίσθητος. Σὲ νέους ἀνθρώπους σπανίζει τέτοια πνευματικὴ κατάσταση. Καὶ τὰ πρόσωπα πού

πλησίαζε ό 'Ανδρέας, συνήθως ήταν οί νέοι. Αύτούς πονούσε πιό πολύ κι άγωνιζόταν νά τούς βοηθήσει.

Τά πρόσωπα αύτά πού ήταν έπιδεκτικά ν' άκούουν τίς καλές παρορμήσεις δέν τά στεροῦσε άπό καθοδήγηση. Τά συναντούσε χωριστά και τά βοηθοῦσε νά βροῦν τόν χαμένο έαυτό τους. Τούς γνώριζε καλύτερα. Έρευνούσε τό περιβάλλον μέσα στό όποιο Ζοῦσαν και τίς ιδιαίτερες συνθήκες τής ζωής τους. "Έτσι μπορούσε νά τούς καθοδηγεί άσφαλέστερα. Μπόρεσε μ' αύτή τήν τακτική του νά σώσει μέθυσους, άσωτους, σπάταλους οίκογενειάρχες, πού τά παιδιά και οί γυναίκες τους υπέφεραν. 'Η προσφορά του στοῦς ανθρώπους αύτούς υπήρξε σημαντική.

Αύτῃς τῆς μορφῆς τῆ δράση του άργότερα τήν έπεξέτεινε. Είχε άποκτήσει πείρα και άνάμεσα στις γυναίκες μέ ἦθη έλεύθερα. Στην άρχή τόν έπαιρναν για θρησκόληπτο κι άνισόρροπο. 'Ο 'Ανδρέας όμως πού είχε ειδικευθεϊ σ' αύτοῦ τοῦ είδους τήν άλιεία άσώτων, ἤξερε πού πατά. Μιά μερίδα ανθρώπων κάθε κατηγορίας τόν άποκαλοῦσε σαλό. Δηλαδή τρελλό, σαχλό, άνόητο, βλαμμένο! Και οί άνθρωποι αύτοί πίστευαν πώς ἡ βαθιά εύσέβεια τοῦ 'Ανδρέα τόν ώθησε σ' ένα είδος μανίας. 'Εκείνος εύχάριστα δεχόταν μιά τέτοια παραπλάνηση τῆς κοινῆς γνώμης, για νά μπορέσει άνεμπόδιστα μέ τόν τίτλο τοῦ «σαλοῦ» νά εισχωρεϊ παντοῦ και νά ψαρεύει τίς παραζαλισμένες ψυχές μέ καλά ύπολογισμένες ένέργειες. Και τό άποτέλεσμα ήταν νά βροῦν δεκάδες ψυχές τό δρόμο τῆς σωτηρίας τους.

«Στρατιώτης τῆς σωτηρίας».

Στήν 'Αμερική, τίς 'Ηνωμένες Πολιτείες, ύπάρχει μιά αξιόλογη κίνηση μιās οργάνωσης πού φέρει τό όνομα «Στρατός τῆς Σωτηρίας». Σκοπός τών Ζηλωτῶν αύτῶν χριστιανῶν είναι νά έλκύσουν στή σωτηρία πρόσωπα άδιάφορα ἢ και παραστρατημένα μέ μέσα έντυπωσιακά, τόσο στήν εμφάνιση και συμπεριφορά τους όσο και στις πρωτότυπες μεθόδους μετάδοσης τῶν χριστιανικῶν άληθειῶν. 'Ο 'Ανδρέας «ό διά Χριστόν σαλός», υπήρξε ό πρόδρομος τοῦ «Στρατοῦ τῆς Σωτηρίας» κι ό πρῶτος πρὶν άπ' αύτόν στρατιώτης τῆς σωτηρίας. Παρόμοια παραδείγματα συναντάμε στοῦς βίους τῶν άγίων και χριστιανῶν παιδιότερων έποχῶν. Πρῶτος, λοιπόν, και καλύτερος 'Ανδρέας «ό σαλός»!

'Η πρώτη έντύπωση εκείνων πού γνώριζαν τόν 'Ανδρέα

ἦταν πὼς πρόκειται γιὰ ἓνα ἀστεῖο τύπο ἀνθρώπου. Παραδοξολόγου, ἀκατανόητου, ἀλλὰ κι ἀνθρώπου πού «ἐλαφροφέρνει». Δὲν ἔδειχνε πὼς ἐπρόκειτο γιὰ σοβαρὸ πρόσωπο. Φαινόταν μᾶλλον φαιδρὸς καὶ σκόρπαγε τὴν ἰλαρότητα μὲ τις «ἀνοησίες» του καὶ τὴν παράξενη ἐνδυμασία του.

Κι ὅμως ἐντελῶς τ' ἀντίθετα ἴσχυαν ἀπ' ὅσα φαίνονταν ἐξωτερικά. Γιατί ὁ Ἄνδρέας ἦταν βαθιὰ εὐσεβῆς κι ἀφοσιωμένος στοῦ Θεοῦ, ἀσκητῆς κι ἀπαρνητῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς εὐκόλης ζωῆς. Εἶχε δοσμένο τὸν ἑαυτό του στοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν ἀγάπη γιὰ τὴ σωτηρία ψυχῶν. Ἄγνος κι ὁσιος κατὰ τὸ βίο, ἰδεολόγος μέχρι αὐτοθυσίας. Ἡ πίστη του ἔφτανε ὡς τὸ σημεῖο νὰ χαίρεται γιατί μπόρεσε νὰ πείσει τὸ περιβάλλον του πὼς ἦταν πράγματι «σαλός». Καὶ τὸ παρατσούκλι αὐτοῦ πού πίστευαν, ὅτι ἀνταποκρινόταν στὴν πραγματικότητα ἔγινε τὸ κύριο καὶ τιμητικὸ του ὄνομα. Εἶναι γνωστὸς σ' ἐμᾶς μόνο σὰν Ἄνδρέας «ὁ Σαλός». Εὐτυχεῖς καὶ καλότυχοι «τρελλοί». Τοὺς χρειάζεται ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία, γιὰ νὰ φρονηματίσουν πολλοὺς «γνωστικούς»!

Ὁ Ἄνδρέας, ἐφάρμοσε τὴ στάση τοῦ Παύλου μὲ τὸ παράδειγμά του. Δὲ δίδασκε, ὅπως καὶ τὸ γράφει «γενόμενος τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν, ἵνα τινὰς σώσῃ;». Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἀποκρούοντας τὴ λαθεμένη ἄποψη τῶν πολλῶν πού παρανοοῦν τὴν ἥρωικὴ αὐτοθυσία τῶν χριστιανῶν, ἔγραφε: «ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν». Ἔτσι κι ὁ Ἄνδρέας μὲ τὸ δικό του τρόπο, τράβηξε τοὺς ὄνειδισμούς, τὴν καταφρόνια, τις εἰρωνεῖες καὶ τοὺς χλευασμούς. Ὅλα τοῦτα τὸν κατέστησαν ἄξιο ἐκείνου τοῦ μακαρισμοῦ: «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ρῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ».

Ἔγινε ἄξιος αὐτοῦ τοῦ μεγάλου μακαρισμοῦ. Γιατί ἡ αὐτοπροαίρετη προσφορά του στοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, στὴν οἰκοδομὴ τῶν πιστῶν, δὲν εἶναι ἀπλή ὑπόθεση. Εἶναι ἥρωισμός καὶ μάλιστα ἀξιόλογος. Ἦταν ὁ Ἄνδρέας μορφωμένος ἄνθρωπος. Εἶχε πνευματικὰ κεφάλαια καὶ ἰκανότητες. Δυνατότητες γιὰ νὰ εὐδοκιμήσει στὸν κόσμο ὡς καλὸς χριστιανός, δὲν τοῦ ἔλειπαν. Καὶ ὅμως προτίμησε τὸ δύσκολο, τὸν ἀνηφορικὸ, δρόμο τῆς θυσίας, τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, παίζοντας σ' ὅλη του τὴ ζωὴ τὸ ρόλο τοῦ σαχλοῦ (= σαλοῦ), σὰν ἓνας σωστὸς ἠθοποιός, χάρι τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ζωντανὴ ἀγάπη πολλὰ μέσα ἐφευρίσκει. Φτάνει νὰ βρεῖ τὸ στόχο πού ἐπιδιώκει. Καὶ θὰ ἐπιτύχει στοῦ σκοποῦ της. Μὴ ξεχνᾶμε, ὅταν εἶναι ἀνιδιοτελεῆς ἀγάπη φέρνει τὴν

εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Γίνεται, μεταβάλλεται ὁ ἄνθρωπος σὲ ὄργανο τῆς θείας χάριτος.

Γιὰ νὰ φτάσει ὁ ὄσιος σὲ τέτοια ἥρωικὰ ὕψη, σημαίνει πὼς καρποφόρησε μέσα του ἐκείνη ἢ πίστη ποὺ δρᾷ μὲ ἀγάπη «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη», ὅπως ἔγραφε ὁ Παῦλος γιὰ τὴν ἀληθινὴ πίστη. Μὲ τὴν πίστη ποὺ ὅλα τὰ θυσιάζει, κι αὐτὸ τὸ ὕψιστο ἀγαθὸ, τὴ ζωὴ, κατόρθωσαν οἱ ἅγιοι νὰ κάνουν θαύματα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς. Ὁ καθένας τους «κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ» πρόσφερε στὴ θεία οἰκοδομῆ ὅ,τι πολὺτιμο διέθετε, ὡς καὶ τὴ ζωὴ του, μὲ χαρὰ, ὄχι ἀναγκαστικά.

Ὁ Ἄνδρέας εἶχε κι ἄλλες ἀρετές. Διακρίθηκε στὴ φιλανθρωπία. Ἔδινε πολλὰς φορές στὸ δρόμο ποὺ περπατοῦσε καὶ τὸ μοναδικὸ του ἀκόμα πουκάμισο γιὰ νὰ ντυθεῖ ἕνας γυμνός, μένοντας ὁ ἴδιος... γυμνός! Συχνὰ τὸν συναντοῦσαν στὸ δρόμο Ξυπόλητο κι ἔλεγαν: Νὰ ὁ Ἄνδρέας ὁ Σαλός! Μάλιστα, ἐκεῖνος ἦταν «ὁ διὰ Χριστὸν σαλός». Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι δὲν μπορούσαν νὰ φτάσουν ποτέ σὲ τόσο ὕψος, ὥστε νὰ τὸν καταλάβουν.

Ὅσες φορές φιλάνθρωποι χριστιανοὶ —κι αὐτοὶ εἶχαν γελαστῆ— χτυποῦσαν τὴν πόρτα του καὶ τὸν βοηθοῦσαν, παρακαλώντας τον νὰ μὴ τὸν δοῦν αὔριο γυμνὸ, ὁ Ἄνδρέας τοὺς ἔκανε τὴν εὐαγγελικὴ παρατήρηση: Τί θὰ κάνατε, ἂν βλέπατε στὸ δρόμο Αὐτὸν τὸν Κύριό μας νὰ ζητάει βοήθεια; Δὲ θὰ τοῦ δίνατε πρόθυμα τὸ χιτῶνα σας, γιὰ νὰ τὸν ντύσετε; Ἀκριβῶς αὐτὸ κάνω κι ἐγώ. Τὸν συναντῶ συχνὰ γυμνὸ καὶ νησικὸ. Τοῦ προσφέρω πουκάμισο, παπούτσια, λίγο γιὰ νὰ φάγει.

Ἦστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια, οἱ πνευματικότεροι τὸν θαύμαζαν καὶ τὸν ἐνίσχυναν κι ἂν ἀκόμη αὐτὰ ποὺ τοῦ ἔδιναν δὲ θὰ τὰ χρησιμοποιοῦσε γιὰ λογαριασμό του. Ἄλλοι πάλι, οἱ περισσότεροι, ἔλεγαν χαρακτηριστικὰ τὸ παρατσούκλι - ὄνομα: «σαλός»! Τέτοιες ἥρωικὲς πράξεις, καρποὶ γνήσιας πίστεως, γιὰ ἕνα κόσμο τόσο ὑλιστικὸ, δὲ σημαίνουν περιῖπου τίποτα. Γιατὶ ζοῦμε σὲ χρόνους ἀντιπνευματικούς κι ἀπιστίας.

Ἡ Ἐκκλησία ἐξάγνισε τὴν ἐπωνυμία τοῦ «σαλοῦ» ποὺ περιφρονητικὰ τοῦ εἶχε δώσει ὁ κόσμος. Τὸν τίτλο αὐτὸν τὸν ἔκανε τίτλο τιμῆς καὶ φωτιστέφανο. Παρ' ὅτι «ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται» τιμᾶται ὡς ἅγιος, γιὰτὶ παραπάνω ἀπὸ μάρτυρας ἦταν ὁ Ἄνδρέας. Ἡ μνήμη του στὶς 28 Μαΐου.

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΑΙΡΟΣ ΤΟΥ ΘΡΗΝΗΣ ΑΙ

«Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διμερίζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε». (Πράξ. β', 44-45).

Λαμπρὸν καὶ ἐλπιδοφόρον ἦτο τὸ ξεκίνημα τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους. Ἡ νέα Θρησκεία, σὰν μία οἰκουμενικὴ πραγματικότητα μετὰ ἀσύλληπτον δύναμιν ἀναπλάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἤλθεν εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν, σὰν ἓνα δράμα, διὰ τὴν θεμελιώση ἓνα νέον κόσμον, μίαν «καινὴν κτίσιν», (Β' Κορ. ε', 17) ἐντελῶς διάφορον τῆς ἐκπεσοῦσης. Εἰς τὴν ἀνακαινιστικὴν του πορείαν προήλασεν ἀκαριαίως, ἀνέτρεψε τὰ κρατοῦντα, ἐσάρωσε κυριολεκτικῶς τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ ἠχμαλώτισε τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας. Τὸ «πῦρ», τὸ ὁποῖον Ἐκεῖνος ἔβαλεν εἰς τὸν κόσμον, ἤναψεν μετὰ ἀστραπιαίαν ταχύτητα, ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κατέκαυσε πᾶν τὸ σαπρὸν καὶ ἀπόβλητον. Ἦτο πῦρ καθαῖρον καὶ ἐξαγνίζον τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο νὰ ἀποβάλλῃ τὴν παλαιὰν ἐφθαρμένην στολήν, διὰ νὰ περιβληθῇ τὸ νέον περιβλήμα, τὴν λαμπρὰν στολήν τοῦ Χριστιανοῦ.

Τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ἀναμόρφωσιν ταύτην τὴν ἀνεξήτητὴ ἢ ἀνθρωπότης, διότι ἡ συνείδησις οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἐκπέμπῃ σήματα περὶ τῆς θείας καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὰς ἀνατάσεις ταύτας τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ὁ Θεὸς ἀνταπεκρίθη καὶ διὰ πλειάδος θεοπνεύστων ἀνδρῶν, τῶν Προφητῶν, ἠθέλησε νὰ διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ φωτίσῃ τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων, ἵνα ἐτοιμασθῶσιν διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ μεγάλου Ἀπεσταλμένου. Αἱ ἅγιαι Γραφαὶ προδιέγραφον ὄχι μόνον τὸν τρόπον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου, ἀλλὰ παρείχον καὶ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς θείας ὑποστάσεως Του καὶ ἀδιαψεύστους πληροφορίας περὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου Του.

Ἐκυφορεῖτο, λοιπόν, ἀπὸ αἰῶνων ἤδη εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εἶχε γίνεαι πίστις καὶ προσδοκία ἐναγώνιος ἢ ἔλευσις τοῦ Αὐτρωτοῦ. Διὰ τοῦτο, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἀπλοϊκῶν ποιμένων, σπεύδει εὐλαδικὰ εἰς τὸ Σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ, διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὸ θεῖον Βρέφος. Ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ταπεινὴν φάτνην, ἔνθα βρεφουργεῖται ὁ Κτίστης, ἡ ἀνθρωπότης, ἡ διψῶσα εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην, θὰ λάβῃ τὸ πρῶτον θεῖον μήνυμα περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ τῆς Παρθένου εἰς τὸν κόσμον. «Ἴδου γὰρ εὐαγγελί-

ζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὃς ἔστι Χριστὸς Κύριος» (Λουκ. 6', 10-11). Τὸ μήνυμα ἐκεῖνο θὰ τὸ παραλάβῃ στρατιὰ οὐρανίων σωμάτων καὶ ἀγγέλων, διὰ τὴν συνθέσῃ τὸ πλήρες ἐλπίδων καὶ αἰσιοδοξίας δοξασικόν· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 6', 14). Τὸ «γένον παιδίον» ἔδωκεν εἰς τὸ στόμα τῶν ἀγραυλούντων ποιμένων αἶνον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, διότι τοῦτο ἤρχετο νὰ φέρῃ εἰς τὴν τεταραγμένην γῆν τὴν τόσον ἐπιπόθητον εἰρήνην καὶ τὴν ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίαν.

Μέγα ὄντως εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ἐπὶ γῆς ἐνσάρκου ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρος καὶ μέγα τὸ ἐν αἰτιώδει συναφείᾳ καὶ συναρτήσῃ πρὸς τοῦτο σχέδιον τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐγεννήθη Ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἦρε τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, ὅστις θὰ ἦγετο ἄφωνος, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν χάριν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ ὁ ὁποῖος θὰ κείται αἰωνίως «εἰς πῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν» (Λουκ. 6', 34). Ἦλθεν καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ἢ προσωποποίησις τῆς ἀγάπης, τοῦ δικαίου, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀληθείας καὶ πάσης ἀρετῆς. Καὶ ἠνδρώθη γενόμενος πλήρης πνεύματος καὶ σοφίας. Ἐκεῖ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου ἢ ἀνθρωπότης ἐκστατικῆ διεπίστωσε τὴν θεότητα τοῦ Ἀνδρός, καθὼς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐβεβαίον τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές, καθ' ὃν χρόνον ἄνωθεν ὁ Οὐράνιος Πατήρ, «Υἱὸν ἀγαπητόν, ἐν ᾧ ἠδύδακῃσε» (Ματθ. γ', 17) ὠνόμαζε τὸν ἐν τοῖς ρεῖθροις τοῦ Ἰορδάνου βαπτιζόμενον Κύριον καὶ Σωτήρα.

Ἀπὸ τὴν ἤρεμον καὶ γραφικὴν παραλίαν τῆς Τιβεριάδος λίμνης, ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος, ὁ θεῖος Διδάσκαλος, θὰ κάμῃ ἐναρξιν τῆς Εὐαγγελικῆς διδασχῆς Του διὰ σειρᾶς διδασκαλιῶν ὑψίστης ἀναμορφωτικῆς καὶ παιδαγωγικῆς σημασίας καὶ εἰς τὰς Συναγωγὰς θὰ ἐμφανισθῇ ὡς πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ὁ κεχρισμένος, ὅστις ἀπεστάλη «εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, κηρῦξαι αἰχμαλώτους ἄφρονιν καὶ τυφλοῖς ἀνάδελφιν, ἀποστεῖλαι θετραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν» (Λουκ. 8', 18-19). Ἐκήρυξε μὲ ἰδιαίτερον ἔμφρασιν τὴν εἰρήνην «εἰρήνην τοῖς ἐγγυρῶ καὶ τοῖς μακρᾶν», εἰρήνην ἢ ὁποῖα προϋποθέτει καὶ ἢ ὁποῖα εἶναι καρπὸς καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπολύτου ἀφιερώσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῆς ἐνώσεως μετ' αὐτοῦ. Τὴν εἰρήνην ταύτην οὐδὲν ἐξωτερικὸν γεγονός δύναται νὰ διαταράξῃ. Οὔτε αἱ διώξεις, οὔτε ἡ ἔλλειψις ἀγαθῶν, οὔτε ὁ πόνος, οὔτε ἡ ἀδικία, οὔτε αὐτὸς ὁ θάνατος. Πάντα ταῦτα ἀφοροῦν εἰς τὸ περίβλημα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ σῶμα. Ὅταν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου κατοικήσῃ ἢ κατὰ Χριστὸν εἰρήνη, οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ τὴν ἐξουθενώ-

ση. «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ', 27). Εἰς τὸ ὅρος τῶν ἐλαίων καὶ καθ' ἕν χρόνον ἐν τῷ σκότει προτομαίεσσιν καὶ ἐπίκειται ἡ σύλληψις Του καὶ ὁ θάνατός του, ὁ Διδάσκαλος ἀπευθύνει πρὸς τοὺς μαθητάς Του τὰς τελευταίας παραινήσεις Του, ἀφήνει τὰς τελευταίας ὑποθήκας Του καὶ ἐν ἡρεμίᾳ ἀπολύτῳ, ἐνῶ βαδίζει πρὸς τὸ μαρτύριον, εὐρίσκει λόγους νὰ τονώσῃ τὸ ἠθικόν των, μεταδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ἰδικήν Του εἰρήνην, ἐκείνην ἀκριδῶς περὶ τῆς ὁποίας εὐηγγελίσθησαν αἱ οὐράναι δυνάμεις κατὰ τὴν Γέννησίν Του.

Ἀλλὰ ἡ πεμπουσία τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, τὸ ἐπίκεντρον καὶ ἡ θεμελιώδης ἐντολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἡ «καινὴ ἐντολὴ» τῆς ἀγάπης. Διότι μόνον ἡ καθ' ὑπερβολὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον ἐξηγεῖ τὸ μυστήριον τῆς ἀποστολῆς τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Καὶ μόνον ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς πάντας ἡμᾶς δίδει τὴν προσήκουσαν ἐρμηγείαν εἰς τὸν ἐκούσιον σταυρικὸν θάνατόν Του. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμεν ἄλλας ἀποδείξεις περὶ τῆς ἀπείρου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς· «Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν» (Ρωμ. ε', 8). Οὕτω ἡ κατὰ Χριστόν ἀγάπη, ἡ πληροῦσα πάντα νόμον, ἀποτελεῖ τὸν σύνδεσμον τῆς τελειότητος, ἀνευ τοῦ ὁποίου ἡ πίστις ἡμῶν λογίζεται νεκρά.

Ἐκ τῆς ἀπεράντου εἰς νοήματα καὶ εἰς ὕψος σοφίας Εὐαγγελικῆς διδαχῆς θὰ ἀντλήσωμεν, πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῶν σκέψεών μας, τὴν ταπεινοφροσύνην, ὡς ἀρετὴν καταλυτικὴν τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς κενοδοξίας, πάθη τὰ ὅποια μαστίζουσι καὶ προκαλοῦσι πολλὰ δεινὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἐξ ἀνθρώπων ταπεινὴ καταγωγή τοῦ Κυρίου, ἡ ταπεινότης τῆς κοσμοσωτηρίου γεννήσεώς Του ἐντὸς τῆς Φάτης τῶν ἀλόγων, ἡ ἐξ ἀσέμων καὶ ταπεινῶν ἐκλογὴ τῶν μαθητῶν Του, ἡ μετὰ ταπεινῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἀναστροφή των, αἱ ταπεινώσεις καὶ οἱ ἐμπαιγμοί, οὗς ἐκουσίως ὑπέστη, καὶ ἡ ἄκρα ταπεινώσις του διὰ τῆς σταυρώσεως ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀρᾶς ἐν τῷ μέσῳ δύο κακοῦργων, δὲν εἶναι περιστατικὰ τυχαῖα συνοδεύοντα τὴν βιογραφίαν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ὑψηλὰ διδάγματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκεῖνος «ἐταπεινώθη σφόδρα» μορφήν δούλου λαβὼν, νύμφας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν Του Αὐτοῦ Διδάσκαλος καὶ Κύριος τῶν πάντων ὢν, ἵνα διδάξῃ εἰς ἡμᾶς ὅτι «καρδίας συντηριμμένη καὶ τεταπεινωμένη» (ψαλμ. γ', 19) ζητεῖ ὁ Θεός, ἀντιτασσόμενος εἰς τοὺς ὑπερηφάνους καὶ δίδων χάριν εἰς τοὺς ταπεινοὺς. Ἡ φυγὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ νὰ ἀνεύρῃ τὴν

ὁδὸν τῆς σωτηρίας, καίτοι αὕτη εἶναι διάπλευρα ἀνοικμένη ἐνώπιόν του, ἐὰν μαστίζηται, ἐὰν δὲν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν φθοροποιὸν ἐπίδρασιν τῆς φιλαυτίας, τῶν κοσμικῶν ἀπολαύσεων καὶ διαθέσεων, ἐὰν ἐξακολουθῇ γὰ σύρῃται πρὸς τὰ φθαρτὰ καὶ τὰ ἐφήμερα. Καὶ ὁμῶς τοῦτο συμβαίνει. Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα γὰ ὁμιλῶμεν σήμερον περὶ ὑπάρξεων Χριστιανικῆς κοινωνίας καὶ Χριστιανικοῦ κόσμου ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ Εὐαγγελικοῦ Νόμου. Μᾶς Διαφεύδου αἱ πράξεις μας καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μας, αἱ μέθοδοι μὲ τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζομεν τὰ προβλήματα τοῦ ἀνακλύπτου καὶ εἰς τὰς σχέσεις μας ὡς ἀτόμων καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν Χριστιανικῶν ὀνομαζομένων ἔθνῶν. Ἡ ἀγάπη ἐνεκρώθη, ἐφύγη. Αἱ ἀλήθειαι ὀλιγώθησαν. Ἡ εἰρήνη, ἡ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ἐνώσεώς μας μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀποθέσεως πάσης ἐλπίδος μας εἰς Αὐτόν, εἶναι ἄγνωστος. Ἡ ταπεινότης διὰ τῆς ἀνεξικακίας μυκτηρίζονται ὡς ἐκδηλώσεις ἀδυναμίας χαρακτήρος. Τὸ συμφέρον, ἡ σκοπιμότης, ἡ σκληρὰ μεταχειρίσεις τῶν ἀδυνάτων, ἡ παραθεώρησις τῶν ἐνταλμάτων τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκλυτός βίος, ὁ ὁποῖος προσλαμβάνει διαστάσεις ἀληθοῦς συμφορᾶς καὶ προσωινίζει θλίψεις καὶ δάκρυα διὰ τὸ αὔριον, ἐνῶ ἀποτελεῖ στίγμα διὰ τὸ σήμερον, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τούτοις συνακόλουθα, προκαλοῦν ἀνησυχίας καὶ συνοχὴν καρδίας εἰς πάντα εὐσεβῆ Χριστιανόν.

Αἱ ὁχληραὶ αὗται διαπιστώσεις μὲ εὖρον ἀναγινώσκοντα τὴν περιουσίαν τῶν Πράξεων Ἀποστόλων, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς πρώτης Χριστιανικῆς κοινότητος: «Πάντες δὲ οἱ πιστευόντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διμερίζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε» (Πράξ. ι', 44 - 45). Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐστάθην καὶ ἀνελογίσθην, μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν οἱ πρώτοι Χριστιανοὶ ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχὰς καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ποῖα ἐνόησε Πνεύματος καὶ ταυτότητος αἰσθημάτων διεῖπε τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ ἐνθουσιαστικαὶ τάσεις τῆς πρώτης Ἀποστολικῆς περιόδου ὠδήγησαν εἰς παρανοήσεις καὶ ἀκρότητας. Ἐκεῖνο πάντως τὸ ὁποῖον ἐξετάζεται καὶ τὸ ὁποῖον ὑπέκειτο ὡς βάσις εἰς ἀπάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῶν Χριστιανῶν τῆς περιόδου ἐκείνης εἶναι ἡ πρωτανεύουσα εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀφελότης καὶ ἀγάπη καὶ ἡ βαθεῖα πίστις των. Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων. Ἐκείνων ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ ἦτο μία. «Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. β', 42). Τί δὲ γὰ εἴπωμεν περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ἀγάπης τῶν μυριάδων μαρτύρων τῆς περιόδου τῶν διωγμῶν τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ

ἀθλησάντων καὶ στεφαναθέντων; Καὶ τίς λόγος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἀγίων καὶ μεγάλων Πατέρων καὶ Πατριαρχῶν ὁ θλός καὶ τὰ ἔργα τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν καὶ ἀθάνατον κληροδότημα δι' ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, ἐξαίρετως δὲ διὰ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον;

Τί ἡμᾶς ἐδάσκαθεν σήμερον, ὅτε αἱ ἀγχόνοι καὶ τὰ θηρία καὶ τὸ πῦρ καὶ ἡ μάχαιρα καὶ πᾶν εἶδος βασάνου ἔπαυσαν πρὸ πολλοῦ νὰ ἐπαπειλοῦν τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, ὥστε «ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθαι;» (Γαλ. γ', 3). Ἡμεῖς οἱ ὑπὸ Χάριν ἐπανήλθομεν εἰς τὸ κράτος τοῦ νόμου τῆς σαρκός. Ἀπηνήθημεν ἐμπράκτως τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν καὶ προσεδέθημεν εἰς τὸ ἄρμα τοῦ κόσμου, τὸ καλπάζον πρὸς τὴν καταστροφὴν. Οὐδεὶς δοκιμάζει τὰ ἔργα του, ἐὰν εἶναι σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Ὁνομαζόμεθα Χριστιανοὶ καθ' ὅσον ἐγενόμεθα κοινωνοὶ τοῦ τιμίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Σωτήρος. Καί, ἀντὶ νὰ σταυρώσωμεν τὴν σάρκα «σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλ. ε', 24), ἀνασταυροῦμεν καθημερινῶς τὸν Χριστόν. Μήπως ἄλλως ἐκ ζήλου ὀρμώμενος καὶ ἐκ θλίψεως περισσῆς ὑποκαίμενος δὲν εὐρίσκομαι ἀπολύτως ἐγγὺς πρὸς τὰ πράγματα; Μήπως ἀδικίαν λέγω; Βοηθήσατέ μοι ὑμεῖς, εὐσεβεῖς ἀναγνώσται, εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ πράγματος. Ἀλλά, πρὶν ἢ εἰς κρίσεις προέλθῃτε, θεωρήσατε τὰς ὁδοὺς, εἰς τὰς ὁποίας ὀδεοῦν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἀναζητήσατε καρποὺς τοῦ πνεύματος, ἀξίους τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε', 22 - 23). Καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι εἰς μάτην θὰ κοπιήσῃτε. Καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ θαυμάτης θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας διακατέχομαι. Ὅτι «καιρὸς τοῦ θρηνησαί».

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραίτητως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Ποιμαντικά Θέματα

Ο ΚΑΙΡΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης δίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως. Δηλ. δίδει συμβουλὰς εἰς τὸν πνευματικὸν εἰς ποῖον χρονικὸν διάστημα τῆς ἡμέρας εἶναι καλύτερον νὰ τελεῖται τὸ Μυστήριον καὶ πῶς πρέπει νὰ διαχειρίζεται τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον τελεῖ αὐτό.

Εἰς τὸ πρῶτον θέμα συνιστᾷ τὴν τέλεσιν τοῦ Ἰ. Μυστηρίου κατὰ τὴν πρωΐαν, ἐπεξηγῶν εἰς σχετικὴν ὑποσημείωσιν ὅτι «Ἄγ-καλὰ καὶ κάθε καιρὸς εἶναι ἀρμόδιος διὰ τὴν ἐξομολόγησιν (καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ ἀνάγκης), μὲ ὄλον τοῦτο... ὁ ἀρμοδιώτερος καιρὸς εἶναι τὸ πρωΐ· ἐπειδὴ καὶ τότε ὁ νοῦς, τόσον τοῦ πνευματικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ μετανοοῦντος εἶναι πλέον καθαρώτερος καὶ συμμαζωμένος» (Ἐξομολογητάριον, σελ. 55).

Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐπαρκοῦν πλήρως αἱ μνημονεύμεναι πρωΐναι ιδιότητες τοῦ νοῦ «καθαρώτερος» καὶ «συμμαζωμένος» διὰ νὰ κατανοήσῃ κανεὶς, ὅτι ἡ πρωΐα προσφέρει τὴν διαύγειάν της διὰ τὴν καλυτέραν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως, θὰ ἦτο χρήσιμον νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ πνευματικὸν νόημα τῆς διαυγείας αὐτῆς διὰ τὸν ἐξομολογούμενον. Ἴσως δὲ ἐνταῦθα τὴν πρωΐνῃν διαύγειαν ὀφείλομεν νὰ ἀντιληφθῶμεν ὡς λεπτοτέραν ἐνοχικὴν εὐαισθησίαν. Διότι ἐκ τῶν δύο οὐσιωδῶν ψυχολογικῶν καὶ πνευματικῶν προϋποθέσεων τῆς καλυτέρας τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως, τῆς καθαρότητος τοῦ νοῦ καὶ τῆς ἐνοχικῆς εὐαισθησίας, ἡ δευτέρα εἶναι ἐκείνη πού ὑφίσταται βαρυτέρας τὰς συνεπείας τῆς προόδου τοῦ χρόνου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ἐν μέσῳ ποικίλων ἐμπειριῶν. Ἴσως, κατὰ τὴν πρωΐαν, πρὶν εἰσέτι εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ σύστημα τῶν διανθρωπίνων σχέσεων πού εὐνοοῦν τὰς τάσεις τῆς αὐτοδικαιώσεως καὶ «αὐτο-ὑπερασπίσεως», εἶναι περισσότερον πρόθυμος νὰ δεχθῇ τὴν προσωπικὴν του ἐνοχίαν καὶ νὰ ἐξαγορεύσῃ αὐτὴν ἐντὸς πνεύματος βαθυτέρας συναισθήσεως καὶ συντριβῆς.

Εἰς τὸ δεύτερον θέμα τῆς διαρκείας τοῦ χρόνου τῆς τελέσεως τοῦ Ἰ. Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως ὁ Ἅγιος Νικόδημος σημειώνει τὰ ἑξῆς: «Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα σοῦ λέγομεν, πνευματικέ, ὅτι ἂν θέλῃς νὰ γίνεσαι ἡ ἐξομολογήσις σου καθὼς πρέπει, καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ἁμαρτωλῶν κανονικὴ καὶ σωτήριος, πρέπει νὰ ἀργοπορῆς πολὺ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ τελείως νὰ μὴ διάζῃσαι, καὶ εἶναι πολλοί, ὅπου σὲ προσμένουν ἕξω... διότι μὲ τὴν ἀργοπορίαν λαμβάνεις καιρὸν νὰ στοχάζῃσαι καλῶς τὰ ἐπιτήδεια ἱατρικὰ τῆς διορθώσεως ὅπου χρειάζεται ὁ κάθε ἁμαρτωλός. Διατί πολλοὶ Πνευματικοὶ πολλάκις διασθέντες, καὶ μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ στοχασθῶν καλῶς, ἀπώλεσαν πολλούς, ἀντὶ νὰ τοὺς διορθώσουν, καὶ συναπώλεσαν καὶ τὸν ἑαυτὸν τους μαζὺ μὲ ἐκείνους καὶ πικρῶς περὶ τούτου μέχρι θανάτου τους μετενόησαν» (ἐνθ' ἀνωτ.).

Ἐξ ἄλλου ὅμως καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐξομολογουμένου θεωρουμένη ἡ ἀργοπορία τῆς τελέσεως τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως εἶναι ἐξαιρετικῶς χρήσιμος. Ὁ ἐξομολογούμενος δὲν εἶναι «μηχανή» ἐξαγορεύσεως ἀλλὰ ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ χρόνου τελουμένη ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτητικῶν του καταστάσεων περιορίζει τὰς διαστάσεις τῆς ἐνοχικῆς του καθάρσεως καὶ ἐνεργεῖ ἀνασταλτικῶς ἐπὶ τῶν «ἀνακλαστικῶν» τῆς μετανοίας. Ὅταν ὁ ἐξομολογούμενος ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ὁ διάλογός του μὲ τὸν πνευματικόν του ἢ ἡ παραμονή του εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἐξομολογήσεως πρέπει νὰ συντομεύεται, διότι ὁ πνευματικὸς εἶναι διαστικὸς, ἀναστέλλει ἐντὸς του τὰς ἐξομολογητικὰς του διαθέσεις. Κυρίως περιορίζει ἢ καταπνίγει τὰς συναισθηματικὰς του λειτουργίας ἢ ἀντιδράσεις, ἀναζητῶν διὰ τοῦ νοῦ τὰ σπουδαιότερα ἁμαρτήματά του, προκειμένου νὰ προλάβῃ τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτῶν εἰς τὸν πνευματικόν. Οὕτως ἡ Ἐξομολογήσις λαμβάνει χαρακτῆρα «στατιστικῆς», στερουμένη τῆς συγκινησιακῆς τῆς αὐθορμησίας!

Τὸ ἀνωτέρω πρόβλημα παρουσιάζεται, ὡς γνωστόν, εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν καλῶν πνευματικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καταφεύγει ἕνα ἀνεξάντλητο πλῆθος πιστῶν. Οὕτω συμβαίνει προσερχόμενος ἕνας πιστὸς εἰς ἕνα καλὸν πνευματικόν νὰ μὴ ἐξομολογήται «καλὰ»!

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΟΥΣ*

Γ'. ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟ-
ΜΕΝΟΥΣ ΕΝΟΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΙΣ
ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ.

Κρίνομεν ἀπολύτως ἀναγκαίαν τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς Πνευματικοῦ - Ποιμαντικοῦ Κέντρου εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Χώρας μετὰ πολὺ μεγάλην ναυπλιακὴν κίνησιν, πλησίον τοῦ λιμένος, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ξένων «Seamen's Centers», Κέντρων Ναυτιλλομένων, προσηρμοσμένου ὅμως εἰς τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα.

Τὸ ἐν λόγῳ Κέντρον δύναται νὰ καταστῇ ὑπόδειγμα καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸ μέλλον δημιουργίαν καὶ ἐτέρων ποιμαντικῶν Κέντρων Ναυτιλλομένων εἰς ἐτέρους λιμένας τῆς Χώρας, ὡς λ.χ. Θεσσαλονίκης, Πατρῶν, Βόλου κ.λπ. Τὸ Ποιμαντικὸν Κέντρον τοῦ Πειραιῶς θὰ δύναται νὰ συντονίζῃ τὸ ὅλον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοὺς Ἑλληνας Ναυτιλλομένους, τόσον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ὅσον καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Ἐνταῦθα ἀσφαλῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν τὸ ὅλον ἔργον τοῦ ὑπ' ὄψιν ποιμαντικοῦ Κέντρου, διότι θὰ ἐχρειάζετο μεγάλη ἔκτασις, καὶ ἔνεκεν τούτου θὰ περιορισθῶμεν, κατὰ τρόπον σύντομον, εἰς τρεῖς βασικοὺς τομεῖς ἐργασίας τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, χάριν τῶν Ναυτικῶν, ὡς :

- α) Τὴν Ποιμαντικὴν Ἐπίσκεψιν εἰς τὰ Πλοῖα,
- β) Τὸ Πρόγραμμα τοῦ Κέντρου καὶ
- γ) Τὴν σχέσιν τοῦ Κέντρου μετὰ τὴν Τοπικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Πειραιῶς, τὰς ὁμοῦς τοῦ Πειραιῶς Ἱ. Μητροπόλεις καὶ τὰς Ἐνορίας εἰδικώτερον.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 168 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

α. Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΛΟΙΑ

1. Τὸ ἔργον τῆς ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἱερέως καὶ τῶν βοηθῶν του λαϊκῶν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τοῦ λιμένος Πειραιῶς εἶναι πολὺ σημαντικόν, εἰδικώτερον εἰς τοὺς ξένους ναυτικούς καὶ τοὺς Ἕλληνας ναυτικούς, οἱ ὁποῖοι κατὰγονται ἀπὸ ἐπαρχίαν καὶ δὲν ἔχουν συγγενεῖς εἰς τὸ Λεκανοπέδιον τῆς Ἀττικῆς.

2. Ἐν πάσει περιπτώσει ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ποιμένου-ιερέως ἢ τοῦ ἐκπροσώπου του εἰς τὸ πλοῖον μαρτυρεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας «ὕπὲρ τῶν ἐν θαλάσῃ καλῶς πλεόντων».

3. Πολὺ σημαντικόν καὶ χρήσιμον θὰ ἦτο ἡ ὅλη περιοχὴ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς νὰ διαιερεθῆ εἰς διάφορα τμήματα, ὥστε ὁ ἱερεὺς νὰ δύναται συστηματικῶς νὰ ἐπισκέπτεται τὰ πλοῖα τῆς περιοχῆς του καὶ νὰ ἀποκτῇ μεγαλυτέραν οἰκειότητα μὲ ὅλον τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται εἰς τὸ συγκεκριμένον τμήμα τῆς περιοχῆς τοῦ λιμένος.

4. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναπτυχθῆ στενὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν Ποιμένων τοῦ λιμένος καὶ τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ λιμένος, ἡ συνεργασία δ' αὕτη θὰ βοηθήσῃ πολὺ τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὸν λιμένα, Κληρικούς καὶ Λαϊκοὺς, ὥστε οὗτοι ἐλευθέρως νὰ μετακινῶνται καὶ ἐπισκέπτονται τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἑλληνικὰ καὶ ξένα. Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορικῆς Ναυπλίας θὰ ἠδύνατο πολὺ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐν λόγῳ προσπάθειαν.

5. Ἀσφαλῶς, οἱ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς προσφέροντες τὸ ποιμαντικόν τοῦτο ἔργον πρέπει νὰ ἔχουν προπαιδευθῆ εἰς τὸ ποιμαντικόν ἔργον τῶν Ναυτικῶν καὶ νὰ γνωρίζουν καὶ ξένας γλῶσσας. Εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἠδυνάμην νὰ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου.

6. Πιστεύω, ὅτι ὁ ποιμὴν εἶναι προτιμότερον νὰ ἐπισκέπτεται ὀλιγώτερα πλοῖα ἡμερησίως καὶ νὰ ἐπιτελῆ εἰς αὐτὰ ἔργον βάθους, παρὰ νὰ ἐπισκέπτεται περισσότερα πλοῖα ἡμερησίως καὶ νὰ ἐπιτελῆ ἔργον πλάτους.

7. Ἐπὶ πλέον θεωρῶ σκόπιμον, ὁ ἐπισκεπτόμενος τὰ πλοῖα ποιμὴν, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερον, νὰ τύχῃ εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ καταστῆ οἰκεῖος, νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὰ

ἤθη καὶ ἔθιμα, τὸν τρόπο ζωῆς καὶ σκέπτεσθαι τῶν διαφόρων ἔθνηκοιτήτων, ὥστε ὅταν οὗτος ἐπισκέπτεται ἐν πλοῖον νὰ ἔχη ἐπαρκῆ ἐμπειρίαν τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐπισκέπτεται.

8. Εἶναι δὲ πέραν πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Λιμένος πρέπει νὰ ἔχη πολλὴν ὑπομονήν.

9. Εἰς τὸ ποιμαντικὸν τοῦ ἔργου ὁ ποιμὴν δεόν νὰ κατευθύνηται ἀπὸ τὴν μεγάλην του ἀγάπην πρὸς τὸν Ναυτιλλόμενον, Ἑλληνα καὶ Ξένον. Μόνον διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ εἶναι δυνατὸν ὁ ποιμὴν καὶ διὰ τῆς προσωπικότητός του, νὰ ἐπιρᾶσῃ ἐν Χριστῷ τοὺς Ναυτικούς, νὰ εὐαγγελισθῇ Χριστὸν κατὰ ἓνα τρόπον, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ὀμοιάζῃ μετ' οἰανδήποτε μορφῆν «προπαγάνδας», ἀλλὰ κατὰ ἐλεύθερον τρόπον, σεβόμενος ὁ ἱερεὺς τὰς ἐλευθέρως πεποισθήσεις τῶν ἄλλων. Ὁ ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ ἐμφανίζηται εἰς τὸ πλοῖον ὡς ἕνας ἐπισκέπτης, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποκλειστικῶς προσηλυτικὸς σκοπούς, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ὡς ὁ φίλος, ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τοὺς ναυτικούς διὰ νὰ τοὺς χαιρετίσῃ καὶ νὰ συμπαρασταθῇ εἰς τὰ προβλήματα τῶν.

10. Ἐὰν ὁ ἐπισκεπτόμενος Κληρικὸς ἢ Λαϊκὸς τὸ πλοῖον, διὰ νὰ ἀσκήσῃ ἔργον Χριστοῦ εἰς τοὺς ναυτικούς, θὰ πρέπει νὰ ἔχη ἀδελφικὴν χριστιανικὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς χριστιανούς καὶ πρὸς τοὺς μὴ χριστιανούς.

11. Εἶναι ἀναγκαῖον ὁ ποιμὴν νὰ ἐπισκέπτεται εἰς τὸ πλοῖον πρῶτον τὸν Καπετάνιον τοῦ πλοίου καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του· διὰ τοῦ Καπετάνιου ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ βοηθός του θὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ πληρώματος καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ κινηθῇ καὶ ἐργασθῇ ἐντὸς τοῦ πλοίου.

12. Ὁ ποιμὴν - ἐπισκέπτης τοῦ πλοίου πρέπει νὰ ἐνημερώνη τὸν Καπετάνιον γύρω ἀπὸ τὸ ὅλον ποιμαντικὸν ἔργον τοῦ Ποιμαντικοῦ Κέντρου τῶν Ναυτιλλομένων τοῦ Πειραιῶς, νὰ τὸν προσκαλῇ εἰς αὐτὸ καὶ νὰ τοῦ δίδῃ ἐνημερωτικὰ φυλλάδια, προγράμματα καὶ σχέδια γύρω ἀπὸ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖται εἰς τὸ Ποιμαντικὸν Κέντρον. Μετὰ ἀπὸ τοῦτο δύναται ὁ ποιμὴν νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τοὺς ἄλλους ναυτικούς.

13. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ ὁ ποιμὴν, ἐπισκεπτόμενος τὸ πλοῖον, εἰς τοὺς ναυτικούς ἔχει ἀποφασιστικὴν σημασίαν. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω μετὰ τοῦ Καπετάνιου

διαδικασίαν, ὁ ποιμαντικὸς ἐπισκέπτης, Κληρικὸς ἢ Λαϊκός, πρέπει νὰ συναντήσῃ τοὺς ναύτας καὶ νὰ ἀναπτύξῃ φιλικὴν συνομιλίαν μετ' αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως δύναται νὰ τοὺς πληροφορήσῃ διὰ τὸ πρόγραμμα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ποιμαντικοῦ Κέντρου τῶν Ναυτιλλομένων.

Ἐπάρχει τὸ ἐνδεχόμενον πινὲς ἐκ τῶν ναυτικῶν νὰ μὴ δεχθῶν μετὰ χαρᾶς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ συνεργάτου του. Ὁ ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου ὅμως πρέπει νὰ δείξῃ εὐγένειαν, καλωσύνην καὶ ὑπομονήν.

Ἡ ἐνδεχομένη ἀνάπτυξις φιλίας μεταξὺ Ἱερέως καὶ Καπετάνιου, ἢ μεθ' ἑνὸς ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πλοίου, ἢ καὶ μεθ' ἑνὸς ἐκ τῶν ναυτῶν, δύναται πολὺ νὰ βοηθήσῃ τὸ ἔργον, καθ' ὅσον καὶ εἷς ναυτικός, ἂν διαθέτῃ ἰσχυρὰν προσωπικότητα, δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ ἐν Χριστῷ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ πληρώματος καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Κληρικὸς θὰ ἔχη ἀπομακρυνθῆ τοῦ πλοίου.

14. Οἱ ναυτικοὶ εὐκόλως συμμετέχουν εἰς τὴν συζήτησιν μετὰ τοῦ ἱερέως, ἐὰν ἀντιληφθῶν, ὅτι ὁ ἱερεὺς ἔχει ἐντίμους διαθέσεις. Τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς προσωπικότητος τοῦ ποιμένου, μιᾶς προσωπικότητος ἢ ὁποῖα ἐκδηλοῦται μὲ κατανόησιν, ὑπομονήν, ἐντιμότητα καὶ ἀγάπην, μὲ πνεῦμα ἀποστολικῆς διακονίας.

15. Ἀποχωρῶν, τέλος, ἀπὸ τὸ πλοῖον ὁ ποιμὴν θὰ πρέπει νὰ μὴ ξεχάσῃ νὰ ἀναρτήσῃ εἰς τὸν πίνακα ἀνακοινώσεων τοῦ πλοίου ἐν πληρῆς σχεδιάγραμμα τῆς τοποθεσίας τοῦ Κέντρου (Κέντρον Ποιμαντικῆς Ναυτιλλομένων), νὰ ἀποχαιρετίσῃ ὅλον τὸ πλήρωμα καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ δημιουργήσῃ μίαν καλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ πλοίου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναχωρεῖ.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ Σ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ *

Ἡ καθημερινή ζωὴ τῶν μοναχῶν στὴ Μονὴ τοῦ Λονδίνου σὲ δύο σημεῖα χωρίζεται. Στὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἐργασία.

Π ρ ο σ ε υ χ ή. Ὁ Γέροντας πού τοὺς εἰσήγαγε στὴν βίωσι τῆς καρδιακῆς λεγομένης προσευχῆς, ἢ τῆς εὐχῆς τοῦ Ἰησοῦ ἔχει καθορίσει καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ γίνεται. Τὸ λιγώτερο τρεῖς ὥρες τὴν ἡμέρα ἔχουν κοινὴ ἐκφώνησι τῆς προσευχῆς: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον ἡμᾶς. Μιάμιση ὥρα τὸ πρωὶ καὶ μιάμιση τὸ ἀπόγευμα. Αὐτὲς οἱ ὥρες θὰ μοῦ μείνουν ἀξέχαστες. Ἡ Προσευχὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς. Ὅπως τὸ σῶμα ὅταν φύγη ἢ ψυχὴ σαπίζει καὶ ἀρχίζει νὰ μυρίζῃ, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν χάσῃ τὴν προσευχὴ πεθαίνει. Ἡ προσευχὴ δὲν κατεβάζει τὸν Θεὸ ἀλλὰ ἐλκύει τὸν προσευχόμενον στὸν Οὐρανό. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Μοναχοί, οἱ πραγματικοὶ ἀθληταὶ τῆς εὐχῆς, ἐνηδύνονται νὰ ζοῦν στὸ Ναὸ καὶ νὰ προσεύχωνται. Εἶναι βεβαιότατο ὅτι ἡ γνώσι, τὸ ἥθος καὶ ἡ λατρεία συνδέονται. Ὅταν ὁ πιστὸς ἀποκτήσῃ τὸ ἥθος τῆς προσευχῆς, τότε ἀποκτᾶ καὶ τὸ ἥθος τῆς προσφορᾶς καὶ προχωρεῖ στὸ δρόμο τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἢ μᾶλλον τῆς ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ: «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγνοία ἢ ὑπερτέρα τῆς γνώσεως».

Ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ καίει τὸν διάβολο, γι' αὐτὸ γράφεται στὸ βίο τοῦ Μ. Ἀγτωνίου ὅτι «ἐκεῖνος (ὁ σατανᾶς) ἀκούσας τὸ τοῦ Σωτῆρος ὄνομα καὶ μὴ φέρων τὴν ἐκ τούτου καυσιν ἀφανῆς γέγονε». Κατὰ τὸν Πρεσβύτερο Ἡσύχιο «εὐχὴ μονολόγιστος κτείνει τε καὶ ἐκτεφροῖ τὰς αὐτῶν (δαυμόνων) ἀπάτας». Γνωρίζουν καλὰ οἱ μοναχοί, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου καθαρίζεται ἡ ψυχὴ ἀπ' τὰ πάθη καὶ ἐνώνεται μὲ τὸν Θεό. Καὶ αὐτὲς ἀκόμη οἱ ἀρετὲς εἶναι προετοιμασία καὶ ἀνοίγουν τὸν δρόμο γιὰ νὰ ἔλθῃ ἡ καθαρὰ προσευχή. Τότε ἡ καρδιὰ καταπίνει τὸν Κύριο καὶ ὁ Κύριος τὴν καρδιά. Ἐπόμενον εἶναι ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ νὰ καθαρῖσῃ καὶ τὸν νοῦν πού «ἐλ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 174 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

λάμπεται». «Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ "Ἅγιον ὄνομα καὶ σεβάσιμον καὶ ἐν διανοίᾳ λάμπον τῇ συνεχείᾳ, γεννήσει ἀναριθμήτους ἡλιοειδεῖς ἐννοίας» (Ἡσύχιος Πρεσβύτερος). Οἱ Πατέρες τονίζουν πὼς ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ γίνῃ Θεολόγος πραγματικὸς πρέπει νὰ προσεύχεται καὶ ὅποιος προσεύχεται αὐτὸς εἶναι πραγματικὸς Θεολόγος καὶ μπορεῖ νὰ σωθῇ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τονίζει: «πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου σωθήσεται».

Ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ ὁμῶς ἔχει τριαδολογικὴ βάση, καὶ ὄχι μόνον Χριστολογικὴ. Ἐφ' ὅσον ὁ Χριστὸς, ὡς ὢν τῆς Ἁγίας Τριάδος, οὐδέποτε εἶναι ἄνευ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπόμενον εἶναι ὅταν ἐνώνωμαι μὲ τὸν Χριστὸ νὰ ἐνώνωμαι καὶ μὲ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Παναγίας Τριάδος. Ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ παρήγγειλε νὰ λέμε τὸν Υἱὸν Του Ἰησοῦν (Ματθ. α' 21). Ἐπίσης Χριστὸς σημαίνει κεχρισμένος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος. Ἄρα λέγοντες Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον ἡμᾶς, κάνουμε ὑπακοὴν στὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀναγνωρίζοντες τὸν Χριστὸ λυτρωτὴ καὶ Σωτῆρα. Ἔτσι ἐνούμεθα μὲ τὴν μακαρίαν Τριάδα. Λέγοντας τὴν εὐχὴ ἀναγνωρίζουμε ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸ ἐλέησον ἡμᾶς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς σώσῃ, νὰ ἐξαποστείλῃ τὴν Χάρη Του. Καὶ ὁ Χριστὸς σώζει μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Αὐτὴν τὴν εὐχὴ ἐπαναλαμβάνουν στὶς ὥρες αὐτῆς τῆς κοινῆς λατρείας. Δὲν κάνουν Ἐσπερινό. Ὁρθρο ὅπως γίνονται στοὺς Ναοὺς μας. Πρῶτον γιατί δὲν ἔχουν ὅλα μεταφρασθῆ στὰ Ἀγγλικά καὶ ὅσα ἔχουν μεταφρασθῆ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ψαλλοῦν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὰ ἴδια μέτρα καὶ δεύτερον γιατί τὰ τροπάρια καὶ οἱ συνηθισμένες ἀκολουθίες εἶναι κυρίως γιὰ τοὺς ἀτελεῖς πιστοὺς ἐνῶ οἱ πῖο τέλειοι καὶ προχωρημένοι προσεύχονται μὲ τὴν στενὴ ἀλλὰ τόσο «χαριτωμένη» εὐχὴ. Τόσες ὥρες ἀνοῦς μέσα στὸ μικρὸ ἐκκλησάκι αὐτὴν τὴν θαυματουργὴν εὐχὴ μέσα σὲ θαθεῖα κατάνυξι καὶ ἄκρα σιωπῇ. Ἔνας τὴν ἀπαγγέλει ἀργὰ καὶ δυνατὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνοῦν καὶ προσεύχονται μυστικά. Ὁ κάθε ἕνας, ὅταν ἀναλαμβάνῃ τὸ ἔργο τῆς ἐκφωνήσεως, τὸ κάνει σὲ ὅποια γλῶσσα θέλει. Συγκινητικὸ τὸ φαινόμενο τῆς πολυγλωσσίας στὴν ἐκφώνησι τῆς

ευχής. Ἐχει ἐφαρμογή τὸ ἀγιογραφικὸ «... ἵνα πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς». Κλείνουν τὸ μικρὸ παράθυρο τῆς Ἐκκλησίας γιὰ νὰ δημιουργηθῇ σκοτάδι. Καὶ τότε ἀρχίζει ἡ κραυγὴ στὸν Θεὸ ἕως ἔτου βραχνιάσει ὁ λάρυξ. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησον ἡμᾶς. 400 φορές κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀργά. Ἐπίσης 100 φορές τὴν ἴδια εὐχὴ γιὰ τοὺς ἄλλους: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον τοὺς δούλους σου· καὶ μνημονεύουν διάφορα ὀνόματα (τὸν Γέροντα καὶ γνωστοὺς). 100 φορές ἀναφορὰ στὸν ἅγιο τῆς Μονῆς, τὸν Τίμιο Πρόδρομο (ἅγιε Ἰωάννη Προφῆτα καὶ Πρόδρομε πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν) καὶ στὸν ἅγιο τῆς ἡμέρας (ὅσιε τοῦ Θεοῦ... πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν). Τέλος 100 φορές στὴν Παρθένο Μαρία ποὺ εἶναι τὸ «μεθόριο» τῆς κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως. (Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς). Ἐπειτα ψάλλουν μερικὰ τροπάρια στὴν Ἑλληνικὴ καὶ τὴν Ρωσικὴ γλῶσσα καὶ μουσικῆ. Τὴν πρώτη βραδυὰ ποὺ ἄκουσα αὐτὴ τὴν κατασκευτικὴ ἀκολουθία ἔμεινα ἐμβρόντητος! Ἀφοῦ μετὰ τὴν προσευχὴ δὲν ἤθελα νὰ μιλήσω σὲ κανένα καὶ μόνος μου πῆγα κάτω ἀπ' τὰ πανύψηλα δέντρα τῆς Μονῆς γιὰ νὰ περάσω μερικὲς ὥρες καὶ νὰ ἀφομοιώσω τὴν Χάρι ποὺ πῆρα...

Τρεῖς ἢ καὶ περισσότερες φορές τὴν ἑβδομάδα γίνεται καὶ ἡ Θεία Λειτουργία σὲ διάφορες γλῶσσες. Τὴν μιὰ στὴν ἑλληνικὴ, τὴν ἄλλη στὴν σλαβονικὴ, τὴν ἄλλη στὴν ἀγγλικὴ. Ὅλοι οἱ μοναχοὶ σχεδὸν κάθε φορὰ κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Παίρνουν μέσα τους τὴν «ζύμη τῆς ἀθανασίας». Παίρνουν Χάρι ἀπὸ τὴν τεθειωμένη σάρκα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ζωὴ τους ἔτσι ἀποκτᾶ τὴν πληρότητα. Γιατὶ χωρὶς τὸν Χριστὸ ἡ ζωὴ μας εἶναι κατὰ Χάρι νεκρή.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ Ἱεροκῆρυκος

ΤΟ ΙΕΡΑΤΙΚΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ*

Γ. Τὸ ἱερατικὸ ἦθος καὶ ἀξίωμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πραγματώνεται στὴν εὐχαριστιακὴ χρῆση τοῦ κόσμου, ἐνοποιεῖ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου, τὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ ζωὴ τῆς κτίσης — δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ διαιρέσεις καὶ μερισμούς, γι' αὐτὸ προϋποθέτει καὶ τὴν υπέρβαση τῆς διαίρεσης τῶν ἀνθρώπων σὲ φύλα, τῆς διαστολῆς τοῦ ἀνδρα ἀπὸ τὴ γυναίκα⁵. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ ἱερατικὸ ἦθος καὶ ἀξίωμα δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸ προνόμιο τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου· ἡ εὐχαριστιακὴ χρῆση τοῦ κόσμου ποὺ πραγματώνεται στὸ ἴδιο τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐνοποιεῖ τὰ φύλα στὴν κοινὴ ἱερουργία τῆς ζωῆς.

Ὅπως δὴποτε, ἡ ἄρση τῆς διάκρισης τῶν φύλων εἶναι γεγονός ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἐσχατολογικὴ πληρότητα τῆς ὑπαρξῆς, στὸ χῶρο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ⁶. Ἡ ζωὴ τῆς Βασιλείας καταργεῖ τὸ χωρισμὸ τῶν ἀνθρώπων σὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γιατί ἡ διαφοροποίηση τῶν φύλων εἶναι μιὰ φυσικὴ διαφοροποίηση, δηλαδὴ μιὰ ἀναγκαιότητα τῆς φύσης ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν αὐτονομημένη διαιώνισή της· δὲν ἔχει θέση στὸ χῶρο τῆς Βασιλείας, γιατί δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν προσωπικὴ ἑτερότητα καὶ ἐλευθερία ἀπὸ τὴ φύση ποὺ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Βασιλείας. Ἡ διαφοροποίηση τῶν φύλων δὲν ἀντιπροσωπεύει μιὰν ὀντολογικὴ διάκριση (ὅπως ἡ διάκριση φύσεως καὶ προσώπων, φύσεως καὶ ἐνεργειῶν), δὲν ἀναφέρεται στὸν τρόπο τῆς ὑπαρξεως, στὴν εἰκόνα τοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 125 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

5. Βλ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Περὶ διαφορῶν ἀποριῶν, P.G. 91, 1304D κ.έ. — Vlad. LOSSKY, La théologie mystique de l'Église d'Orient — ἑλλην. μτφρ. Στ. Πλευράκη, Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 121 κ.έ. — Lars THUNBERG, Microcosm and Mediator, Lund 1965, σελ. 147 κ.έ. — Βλ. ἐπίσης, Τὸ Πρόσωπο καὶ ὁ Ἔρωσ § 33.

6. Βλ. Ματθ. 22,30 — Μάρκ. 12,25 — Λουκ. 20,34-35.

Θεοῦ τὴν ἀποτυπωμένην στὸν ἄνθρωπο. Ἡ διάκριση τῶν φύλων εἶναι μιὰ διαφοροποίηση τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν «ἥτις οὐκέτι πρὸς τὸ θεῖον ἀρχέτυπον βλέπει»⁷, εἶναι μόνο προγνωστικὴ τῆς πτώσης. Γι' αὐτὸ καὶ καταργεῖται στὰ ὄρια τῆς ζωῆς τῶν ἐσχάτων.

Ἄλλὰ ἡ Ἐκκλησία ζεῖ τὴν ἀλήθεια τῶν ἐσχάτων μέσα ἀπὸ τὸ δυναμισμὸ τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας — τὴ δυναμικὴ τοῦ προσώπου ποῦ ἱερουργεῖ τὴ ζωὴ ἀποκαλύπτοντας τὸ ἔσχατο «τέλος» τῆς. Καὶ ἡ δυναμικὴ τοῦ προσώπου — τὸ γεγονός τῆς ἐλευθερίας — δὲν ἀρνεῖται, ἀλλὰ προϋποθέτει τὴ φύση· πραγματώνεται ὡς π ρ ὀ ς τὴ φύση, με ἀπόλυτη πιστότητα στὶς ὑπαρκτικὲς δυνατότητες τῆς φύσης. Ἡ προσωπικὴ ἑτερότητα καὶ ἐλευθερία σημαίνει τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τ ρ ὀ π ο υ ὕ π ἄ ρ ξ ε ω ς τῆς φύσης καὶ ὄχι τὴν κατάργηση τῆς φύσης τῶν ὑπαρκτικῶν τῆς δυνατοτήτων.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ὑπέρβαση τῆς διάκρισης τῶν φύλων δὲν σημαίνει γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἓνα αὐθαίρετο ἄλλα στὸ χωρὸ τοῦ ἀφηρημένου ἰδεαλισμοῦ, οὔτε ἓναν ἠθικολογικὸ εὐνουχισμὸ τῆς φύσης, οὔτε καὶ μιὰ ὀρθολογιστικὴ — ἀναπόφευκτα συμβατικὴ ἐξίσωση τῶν φύλων στὸ χωρὸ τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἄλλὰ σημαίνει τὴ δυναμικὴ μεταποίηση τῆς φυσικῆς διαφορᾶς σὲ προσωπικὴ σχέση καὶ ἐνότητα, με ἀπόλυτο σεβασμὸ τῆς διαφοροποίησης τῶν ρόλων (ἢ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν) ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὰ δύο φύλα.

(Συνεχίζεται)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

7. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου 16, Migne P.G. 44, 184D-185A.

Δί' ὅτι ἀφορᾶ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Σεβαστή: πόλις τῆς Φρυγίας, ἐξ ἧς κατήγετο ἡ μάρτυς Σεβαστιανή (Σεπτ. 16). 2. πόλις ἐπὶ τῆς νησιῶδος Ἐλαιουῦντος τῆς Κιλικίας.

Σελεύκεια: ὀνομασία πολλῶν (12) πόλεων τῆς Ἀνατολῆς. Κυριώτεροι τούτων: 1. Ἐπὶ τοῦ Τιγρητος ἢ «Μεγάλη». 2. Πιέρια: πόλις τῆς Β Συρίας, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἐπίνειον τῆς Ἀντιοχείας. Σελεύκεια ἢ παραθαλασσία. 3. ἢ τῆς Κιλικίας ἢ «Τραχεια» καὶ ἡ «Σιδηραῖ» πόλις εἰς τὰ Β σύνορα τῆς Πισιδίας.

Σηλυβρία: ἀρχαία πόλις τῆς Ἀθράκης, ἐπὶ τῶν παραλλίων τῆς Προποντίδος. Ἐξ αὐτῆς κατήγετο ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ὁ ἐν Αἰγίνῃ (Νοεμ. 9).

Σιγριανή ἢ Σιγρονή: Ὀρεινὴ περιοχή τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὰ παράλια τῆς Προποντίδος παρὰ τὴν Κύζικον. Ἐκεῖ εὐρίσκειτο ἡ περιώνυμος μονὴ τοῦ Μεγάλου Ἄγρου, παρὰ τὸν Ρύνδακον ποταμὸν, ἐν ἧ ἔμονασεν ὁ ἅγιος Θεοφάνης.

Σίδη: 1. πόλις τῆς Παμφυλίας. 2. Πόλις καὶ λιμὴν εἰς τὴν Ν ἀκτὴν τοῦ Εὐξείνου, ὀνομάζετο καὶ Πολεμώνιον τὸ κατ' Ἀμισόν.

Σικελία: ἰταλικὴ μεγάληνησος τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Σινᾶ (Χωρήβ): χερσόνησος ὀρεινὴ καὶ ἀχμηρὰ, ἀνδρος καὶ ἀπεξηραμένη, μεταξὺ τῶν κόλπων τοῦ Σουεζ καὶ τῆς Ἀκάμπα. Συνδέει τὴν Ἀσίαν μετὰ τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ θεοβάδιστον ὄρος ἢ τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ (Ἐξοδ. 3,1) ὅπου ὁ Μωϋσῆς ἔλαβε τὰς πλάκας τῶν 10 ἐντολῶν. Ἐπὶ τοῦ Σινᾶ ἐτάφη ἡ ἅγια Αἰκατερίνη, ἧς τὸ λείψανον μετνήχθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Ἐκεῖ κατέ-

φευγον, ἵνα μακρὰν τοῦ κόσμου ζῶσιν, οἱ ἄσκηταί.

Σινώπη: παράλιος πόλις τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πρωτεύουσα τῆς Παφλαγονίας. Ἐκεῖ ἤθλησαν: ὁ Διάκονος Ρουφῖνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ 200 ἄλλοι ἀνώνυμοι μάρτυρες (Ἄπρ. 7), ὁ ἱερομάρτυς Φωκᾶς καὶ Φωκᾶς ὁ κηπουρός.

Σίριμον (Σέρμιον): πόλις τῆς Κάτω Παννονίας (Γιουγκοσλαβίας) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σαύου (παραποτάμου τοῦ Δουνάβειως). Πρωτεύουσα τοῦ Ἰλλυρικοῦ.

Σις ἢ Σισάν: κόμη ἐν τοῖς μεθωρίοις Συρίας καὶ Κιλικίας, ἐν ἧ ἐγεννήθη Συμεὼν ὁ Στυλῆτης (Σεπτ. 1).

Σκήψις: ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν τῇ περιοχῇ Μυσίας, οὐ μακρὰν τῆς Τρωάδος, ἧς ἐπίσκοπος ἐγένετο Κορνήλιος ὁ ἐκατόνταρχος.

Σκυθία: περιοχή τῆς ΝΑ Βύρωπης ἐπὶ τῆς Β ὄχθης τοῦ Εὐξείνου Πόντου, παρὰ τὸν κάτω ροὺν τῶν ποταμῶν Δὸν καὶ Δνειπέρου.

Σκυθούπολις: ἡ πόλις τῶν ἀποίκων τῆς Σκυθίας καὶ Μητροπόλις ἐν Παλαιστίνῃ.

Σλάτενα: χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μογλενῶν, ἐν ᾧ ἤθλησεν ἡ Βουλγαρὶς Χρυσῆ (Ὀκτ. 13).

Σμύρνα: ἀρχαιοτάτη καὶ σπουδαία μεγάλη πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἰωνίας, εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἔχουσα πλησιεστέραν τὴν νῆσον Χίον.

Σόλοι: 1. ἀρχαία πόλις τῶν ἀκτῶν τῆς Κιλικίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, Πομπηίουπολις κληθεῖσα ἀργότερον. 2. πόλις τῆς Δ. Κύπρου καὶ Σολέας ἢ Μητροπόλις.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 184 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

«ΜΕΤΑ ΣΟΥ ΕΙΜΙ...»

(1776 - 1823)

«Μετὰ σοῦ εἰμι διαφυλάττων σε ἐν τῇ ὁδῷ πάση,
οὐ ἂν πορευθῆς».

Ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία, εἶναι μία ἱστορία προσφορᾶς πρὸς τὰ πανανθρώπινα ιδεώδη. Εἶναι μιὰ συνεχῆς δοκιμασία τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἡγεσίας του, γιὰ τὴν καταξίωσι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀξιοπρε-

Σοπωτόν: χωρίον ὑπαγόμενον εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας. ἔξ οὗ κατήγετο ὁ ὀσιομάρτυς Παῦλος (Μαῖ. 22), πολιοῦχος Τριπόλεως.

«Σουβρία»: μονὴ παρὰ τὴν Μακρυνίτσαν Βόλου.

«Σουμελά»: περίφημος καθ' ὅλην τὴν χριστιανικὴν Ἀνατολὴν Μονὴ τοῦ Πόντου, ἐπὶ τοῦ ὄρους Μελά, νοτίως τῆς Τραπεζοῦντος, ὅπου ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου. Προπύργιον τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Σόφια: πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας. Σαρδικὴ παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς Δακίας.

Σοφιανῶν ἢ Σοφιῶν λιμὴν: εἰς τῶν λιμένων τῆς Κων/πόλεως. Οἱ ἐν «Σοφιανοῖς», ἦτοι ἐν τοῖς Δαρείου.

Σπάρτη: 1. ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν Πισιδίᾳ, δυτικῶς τοῦ Ἰκονίου. 2. Ἡ ἐπισκοπότης τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα. Ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης. Ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς διέλαμψεν ἐν ἀσκήσει καὶ κηρύγματι ὁ ὀσιος Νίκων ὁ «μετανοεῖτε» (Νοεμ. 26).

Σπέτσαι: νῆσος ἐγγὺς τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἐν τῷ Σαρωνικῷ.

(Συνεχίζεται)

Ἐκ τῆς πόλεως κατήγοντο οἱ νεομάρτυρες Σταμάτιος καὶ Ἰωάννης οἱ ἀδελφοὶ καὶ Νικόλαος (Φεβρ. 3).

«Σπήλαιον» (ἐν τῷ «Σπηλαίῳ»). Κατὰ τὸν 10' αἰῶνα (1051.1074), οἱ πρῶτοι Ρῶσοι ἐρημίται Ἀντώνιος καὶ Θεοδόσιος (τῆς Πετσερσας «Σπηλαίου») ἴδρυσαν μονὴν εἰς τοὺς δρυμῶνας καὶ σπήλαια τοῦ Κιέβου. Ἐκ τῆς σεβασμίας ταύτης μονῆς προῆλθον πολλοὶ ἅγιοι, ἐπίσκοποι, συγγραφεῖς καὶ ζωγράφοι, ἤσκησε δ' αὐτῇ μεγάλῃ ἐπίδρασιν εἰς τὰ δημιουργούμενα νέα μοναστήρια.

Στεῖριον ἢ Στεῖρι: ὄρος κατὰ τὴν Βοιωτίαν καὶ πόλις κατ' αὐτὸ Στεῖρις καλουμένη, ἥτις ὑπάγεται εἰς τὴν Ἱ. Μ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. Ἐν τῷ ὄρει ἐγκατεστάθη ὁ ὀσιος Λουκάς (Φεβρ. 7), ὅστις ἴδρυσεν τὴν περιώνυμον σήμερον σεβασμιωτάτην Μονήν.

«Στουδίου» μονή: οὕτω ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοῦ κτήτορος αὐτῆς Στουδίου, ὑπάτου Ρωμαίου, μονὴ ἐν Κων/λει (463) σπουδαῖον κέντρον τῆς θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου. ἤκμασε τὰ μέγιστα ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ ἀπέτελεσε τὸ κέντρον τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς εἰκονομαχίας.

Στριδών: πόλις τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρίας Δαλματίας, γεννέτερα τοῦ ἐπιφανεστέρου πατρὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ὀσίου Ἱερωνύμου.

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

πείας. Εἶναι ἓνα ἀνεξάντλητο χρονικὸ θυσιῶν καὶ αἵματος γιὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς ὁμορφίᾳς καὶ τοῦ φωτός, ποῦ ἐκπροσωπεῖ ὁ ἄνθρωπος πάνω στὴν γῆ. Τοῦτος ὁ λαός, ποῦ κατοικεῖ, δημιουργεῖ καὶ μάχεται στὴν Χερσόνησο τοῦ Αἴμου, αἰῶνες τώρα, τότε μονάχα εἶναι γνήσιος, αὐθεντικός, ἐξαίσιος, σταθερὸς καὶ μεγάλος, ὅταν καὶ ὅποτε καλεῖται νὰ συντελέσῃ μὲ τὴν προσφορά του καὶ τὸ ὀλοκαύτωμά του στὴν διάσωσιν καὶ στὴν κραταίωσιν τῶν ἐθνικῶν καὶ πνευματικῶν ἐπιδιώξεόν του... Τότε εἶναι ποῦ γίνεται ἥρωας, μάρτυρας, ἅγιος! Τότε εἶναι ποῦ ὑψώνεται ἀκαταμάχητος φρουρὸς τῆς ἀλήθειας, σύμβολο, γίγαντας ἠθικὸς τοῦ κόσμου!

Πάντοτε ἡ ἱστορία εἶχε καὶ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σὲ κρίσιμες περιστάσεις ἥρωας καὶ μάρτυρας καὶ ἁγίους. Ὅμως ποτὲ δὲν ἀναδείχθηκαν τόσοι ἥρωες καὶ δὲν ἔγιναν τόσα κατορθώματα, ὅσα στὴν περίοδο τῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τὸ εὐλογημένον Εἰκοσιένα. Μέσα σ' αὐτὸ σφυρηλατήθηκαν οἱ πιὸ ἀξίες μορφές. Δοξάστηκαν οἱ πιὸ παράτολμες ἠγετικές συνειδήσεις. Ἀκτινοβόλησε τὸ μεγαλύτερον πλῆθος ἁγίων. Τόσο πολὺ, ὥστε τὸ Ἔθνος νὰ ἀναδειχθῇ σὲ Ἔθνος μαρτύρων καὶ ἁγίων.

Μέσα ἀπ' αὐτὴ, λοιπόν, τὴν φωτιὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἠφαιστείου, κάτω ἀπὸ τὶς ἱστορικές συνθήκες πάλης, συγκρούσεων καὶ πολεμικοῦ πυρετοῦ, μιὰ ἀκόμα ἁγία μορφή τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας κατέκτησε τὸν αἰώνιον ἔπαινον. Διάβηκε βῆμα μὲ βῆμα τοὺς ἀναβαθμοὺς τῆς ἠρωϊκῆς προσφορᾶς καὶ ἔφτασε στὸ ἔσχατο μυστήριον τοῦ ὀλοκαυτώματος. Εἶναι ἡ ἐξαίσια, ἡ μεγαλειώδης μορφή τοῦ Ἐπισκόπου Κοζύλης καὶ Ρωγῶν Ἰωσήφ. Εἶναι ὁ φωτεινὸς ἱεράρχης, ποῦ ἰδιαίτερα, στίς 12 Ἀπριλίου τοῦ 1826, ὅταν ἀποφασίστηκε ἡ ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου («ἤγγισε τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπερέβη τὴν πραγματικότητα τοῦ τελείου»).

*

Ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ γεννήθηκε τὸ 1776 στὴν ἑξακουσμένη κωμόπολιν τῆς Θεσσαλίας, στ' Ἀμπελάκια. Ἐκεῖ ὁ μικρὸς Ἰωσήφ, στὴν περίφημην Ἑλληνικὴν Σχολήν, ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα μὲ δάσκαλον τὸν ὀνομαστὸν παπα-Πολυζῶην. Αὐτός, ὁ ἀφοσιωμένος Ἑλληνας, ἔρρι-

ξε τὴν πρώτη σπῖθα στὴν καρδιά τοῦ μικροῦ, γιὰ νὰ τὴν φουντώσουν κατοπινὰ τρεῖς ἄλλες ξακουστὲς μορφές τοῦ Γένους, ὁ Κυριακος Οἰκονόμου, ὁ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας. Αὐτοὶ φλόγισαν καὶ ἔθρεψαν τὴν πίστι καὶ τὰ εὐγενικὰ ἰδανικὰ καὶ προετοίμασαν ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ τὸν Ἰωσήφ, ὥστε, νέος ἀκόμα, νὰ χειροτονηθῆ διάκονος καὶ νὰ ὁραματίζεται τὸ μέλλον τῆς τουρκοκρατημένης Πατρίδος του. Ἡ βαθεῖά του παίδευσι, ἡ ἱερατικὴ συνειδησί του καὶ ἡ ἔθνικὴ εὐθύνη του τὸν φέρνουν στὶς πρῶτες γραμμὲς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀγῶνων, σὲ ὅποια ἐπαρχία καὶ ἂν ὑπηρετῆ.

«Ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀσκητικὸς βίος τοῦ Ἰωσήφ ὡς ἐφημερίου, ἡ ταπεινὴ δημοσία ἐν τῷ ναῷ ἐμφάνισίς του, πὸν ἔφερον τὴν σεβασμίαν πνοὴν καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ἑλληνικῆς λευϊτικῆς παραδόσεως», κατακτοῦν τὶς ψυχὰς ὄλων. Τὰ θερμὰ λόγια του ἐμψυχώνουν, τονώνουν τὸν τυραννισμένο λαό.

Καθημερινὴ φροντίδα τοῦ Ἰωσήφ εἶναι ἡ ἀνύψωσι τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ, πὸν παρ' ὄλες τὶς θλίψεις καὶ δυστυχίεις του «διέσωσε τὸν πάτριον αὐτοῦ χαρακτήρα καὶ διέμενεν ἀδουλωτον τὴν ψυχὴν... ἕνεκα τῆς ἐμμονῆς του ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει». Ρίχνεται στὴν ἀναγεννητικὴ δουλειά του μὲ ἐπιμονή, μὲ ἱερὸ πείσμα μὲ ἔμφυτη ὀξυδέρκεια καὶ γενναιότητα.

Σημειώνει ἓνας βιογράφος του:

«Υπὸ τοὺς θόλους τῶν ἐκκλησιῶν, κάτωθεν ταπεινῶν στεγῶν παρεκκλησιῶν καὶ μονῶν τῆς ἐπαρχίας... ἀντήχησεν ἐπὶ ἔτη ἐκ καρδίας γενναίας ὁ παρακλητικὸς λόγος καὶ ὁ κατανυκτικὸς ψαλμὸς του, ἰσχυρὸν ἔκκαυσμα πίστεως πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τόλμης κατ' ἀσεβῶν τυράννων». «Ἀλγῶν αὐτὸς παρεμύθει ἐν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἄλλους, διωκόμενος ἔθαλπε τοὺς διωκομένους, ὑπέρκοπος ἐπράυνε τὸν μόχθον τῶν πολλῶν. Ἀφιλόργυρος καὶ ἀφιλοκερδής, συλλογὰς χρημάτων καὶ ἐνδυμάτων ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐνήργει καὶ διέθετε...».

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ*

Ἐνα ἄλλο στοιχείο, πὸν μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ στὴν ἀναζήτησίν μας, εἶναι ὁ τρόπος τῆς ψαλμωδίας τοῦ «Κατευθυνθήτω». Ὁ τρόπος τῆς ψαλμωδίας του, εἴτε τὸ χαρακτηρίσωμε ὡς προκειμένο εἴτε ὄχι, εἶναι καθαρὰ ἀσματικὸς καὶ ὄχι μοναχικὸς. Προέρχεται ἄρα γε ἀπὸ τὸν ἀσματικὸ ἑσπερινό, δηλαδὴ τὸν ἑσπερινὸ τῶν βυζαντινῶν ἑνοριακῶν ναῶν, σὰν λείψανο τῆς ἀρχαίας πράξεως πὸν διατηρήθηκε καὶ στὸν μοναχικὸ ἑσπερινὸ τῆς Προηγιασμένης καὶ μετὰ τὴν πλήρη ἐπιπράττησι τοῦ τυπικοῦ τοῦ Ἁγίου Σάββα; Στὸν ἀσματικὸ ἑσπερινὸ ὑπάρχει πράγματι ψαλμωδία τοῦ 140οῦ ψαλμοῦ, καὶ μάλιστα μόνο αὐτοῦ. Ἐνῶ δηλαδὴ στὸν μοναχικὸ - Ἱεροσολυμιτικὸ ἑσπερινὸ οἱ «ψαλμοὶ τοῦ λυχνικοῦ» εἶναι τέσσαρες (140, 141, 129 καὶ 116), στὸν ἀσματικὸ - Ἀντιοχειανὸ ἑσπερινὸ εἶναι μόνο ἕνας, ὁ 140ός. Αὐτὸ τὸ μαρτυροῦν ἔλα τὰ παλαιὰ ἀσματικὰ τυπικά, ὅπως τῆς Ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης καὶ τὰ ἀσματικὰ λειτουργικὰ χειρόγραφα. Οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς τὸν 140ὸ ψαλμὸ ὀνομάζουσι «ἐπιλύχνιο ψαλμὸ» καὶ ὀρίζουσι τὴν καθημερινὴν ψαλμωδίαν του κατὰ τὶς ἑσπερινὰς συνάξεις τῶν πιστῶν (H', 35, 2 καὶ B', 59, 2). Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει, δταν ἀναφέρεται στὸ ὑπόμνημά του στὸν 140ὸ ψαλμὸ: «Τοῦτου τοῦ ψαλμοῦ τὰ μὲν ῥήματα ἅπαντες, ὡς εἶπεῖν, ἴσαι καὶ διὰ πάσης ἡλικίας διατελοῦσι ψάλλοντες... τὸ καθ' ἑκάστην ψάλλοντας καὶ διὰ στόματος τὰ ῥήματα προφέροντας». Στὴν Προηγιασμένη κατὰ τὸ «Κατευθυνθήτω» ἔχομε ψαλμωδία μόνο τοῦ 140οῦ ψαλμοῦ, ἔστω καὶ λίγων μόνο στίχων του, καὶ ὄχι ὄλων τῶν ψαλμῶν τοῦ λυχνικοῦ τοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ. Θὰ μπορούσε καὶ ἐδῶ νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι ἔχομε ἕνα δάνειο, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα, ἀπὸ τὸ ἀσματικὸ τυπικὸ, ἀν καὶ ἐδῶ δὲν περιέπλεκαν τὰ πράγματα δυὸ λεπτομέρειες: Πρῶτο, ὅτι στὸν ἀσματικὸ ἑσπερινὸ ὁ 140ός ψαλμὸς δὲν ἐψάλλετο μὲ ἐφύμνιο τὸ «Κατευθυνθήτω», ἀλλὰ μὲ τὸ «Ἐσπερινὴν θυσίαν...». Δεύτερο καὶ σπουδαιότερο, ὁ 140ός ψαλμὸς δὲν ἐψάλλετο μετὰ τὰ ἀναγνώσματα, ἀλλὰ πρὸ τῆς εισόδου, ὡς ὄγδοο ἀντίφωνο τοῦ λυχνικοῦ. Στὶς ἐνορίες, τότε πὸν ἐτηρεῖτο τὸ ἀσματικὸ τυπικὸ, ἡ Προηγιασμένη δὲν ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὸν μοναχικὸ, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀσματικὸ ἑσπερινό. Καὶ κατὰ τὴν τάξιν αὐτὴ τὸ «Κατευθυνθήτω» ἐψάλλετο καὶ πάλιν δυὸ φορές, μία μὲ τὸ ὄγδοο ἀντίφωνο τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ μία μετὰ τὰ ἀναγνώσματα. Τὸ πρόβλημα καὶ μετὰ τὴν ἀναζήτησιν αὐτὴ παραμένει ἄλυτο. Καὶ ἐδῶ ἔχομε διπλὴν ψαλμωδίαν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 192 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Περισσότερο διαφωτιστική είναι η συζυγία τοῦ «Κατευθυνθήτω» μὲ τὸ «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι». Καὶ τὰ δύο προσιδιάζουσι στὴν Προηγιασμένη καὶ συμπορεύονται. Ὁ σύνδεσμός των φαίνεται καλλιτέτερα στὴν παλαιότερα πρᾶξι, κατὰ τὴν ὁποία τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» ἐλέγετο ἀμέσως μετὰ τὴν Παροιμία καὶ πρὸ τοῦ «Κατευθυνθήτω». Μαζὶ, ἐπίσης, ἀρχίζαν κατὰ τὴν πρώτη Προηγιασμένη τῆς Τεσσαρακοστῆς καὶ μαζὶ «ἀπεδίδοντο» τὴν Μεγάλῃ Τετάρτῃ. Ὅταν κατὰ τὴν Προηγιασμένη δὲν ἐλέγετο τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» (Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ τῆς Τυροφάγου καὶ Μεγάλῃ Παρασκευῇ), δὲν ἐψάλλετο καὶ τὸ «Κατευθυνθήτω». Τὸ «Φῶς Χριστοῦ...», καθὼς εἰδάμε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 230 ἐρώτησι, εἶναι εὐλογία τοῦ ἔσπερινοῦ φωτός, τὸ «Κατευθυνθήτω» ἔσπερινὴ προσφορά θυμιάματος, δὴ στοιχεῖα δηλαδὴ ποῦ ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ κέντρο τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἔσπερινοῦ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα θρίσκονται διπλᾶ στὴν Προηγιασμένη: Ἡ εὐλογία καὶ ὁ χαιρετισμός τοῦ ἔσπερινοῦ φωτός στὸ «Φῶς Ἰλαρόν...» καὶ στὸ «Φῶς Χριστοῦ...» καὶ ἡ προσφορά θυμιάματος στοὺς ψαλμοὺς τοῦ λυχνικοῦ (140δ κ.λπ.) καὶ στὸ «Κατευθυνθήτω». «Τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» καὶ τὸ «Κατευθυνθήτω», εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι προέρχονται ἀπὸ μία παμπάλαια λειτουργικὴ παράδοσι καὶ ὑπῆρχαν μαζὶ σὲ ἓνα τύπο παλαιοῦ λυχνικοῦ, ποῦ δὲν σώθηκε παρὰ μόνον μερικῶς στὴν Προηγιασμένη. Σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, τοῦλάχιστον, κατέληξε σὲ εἰδικὴ μελέτη μὲ τὸν τίτλο «Τὸ ἔσπερινὸν μέρος τῆς βυζαντινῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων» (Ρώμη 1964) ὁ V. Janeras. Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. — Ἐπίκαιρα. — Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ Λειτουργικὰ στοιχεῖα τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» τοῦ Ἰππολύτου. (Β'). — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἡμερολόγιον Κηρύγματος (Ἀπρίλιος). — Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου, Ἀνδρέας ὁ «Σαλός». — Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Καίρὸς τοῦ Θρηνησαι. — **Ι. Κ.**, Ὁ Καίρὸς τῆς Ἐξομολογήσεως. — Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ, Τὸ Ποιμαντικὸν Ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Ναυτιλομένους. — Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου, Μία Ὁρθόδοξη Παρουσία. — Χρήστου Γιανναρά, Τὸ Ἱερατικὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν. — Οἰκονόμου Κωνσταντίνου Πλατανίτη, «Ἐορτολόγιον». — Δημ. Σ. Φερούση, Μορφές τοῦ Γένους. — Φ., Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιου 1, Ἀθῆνα 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.